

Innst. 372 S

(2012–2013)

**Innstilling til Stortinget
fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen**

Meld. St. 18 (2012–2013)

**Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lange linjer –
kunnskap gir muligheter**

Innhold

	Side		Side
1. Sammendrag	5	3. Forslag fra mindretall	47
2. Komiteens merknader	7	3.1 Nye forslag i innstillingen	47
2.1 Innledning	7	3.2 Forslag fremmet i representantforslag	48
2.2 Mål for politikken	9	Fra Dokument 8:57 S (2012–2013),	
2.3 Samspill og kunnskapsflyt	13	jf. Innst. 316 S (2012–2013)	48
2.4 Internasjonalt samspill	14	Fra Dokument 8:58 S (2012–2013),	
2.5 Samspill om kompetanseutvikling	16	jf. Innst. 317 S (2012–2013)	48
2.6 Samspill for innovative løsninger	21	Fra Dokument 8:82 S (2012–2013),	
2.7 En attraktiv forskerkarriere	31	jf. Innst. 319 S (2012–2013)	49
2.8 Profilering for kvalitet	36	4. Komiteens tilråding	49
2.9 Et velfungerende forskningsråd	43		
2.10 Instituttsektoren	45		

Innst. 372 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 18 (2012–2013)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lange linjer – kunnskap gir muligheter

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen uttrykker i meldingen høye ambisjoner for norsk forskning og høyere utdanning. Forskning i Norge er av god kvalitet, og det norske systemet fungerer godt. Men det er et potensial for å heve kvaliteten og for å skape noen flere forsknings- og utdanningsmiljøer i internasjonal toppklasse. Regjeringen vil legge bedre til rette for dristighet og fornyelse i forskningssystemet og i utviklingen av næringsliv og offentlig sektor. Videre ønsker regjeringen å få til en sterkere internasjonalisering i deler av systemet og et bedre samspill om utvikling og bruk av kunnskap.

Regjeringen vil legge vekt på forutsigbarhet, åpenhet og langsiktighet i de nasjonale kunnskapsinvesteringene. Det krever tid og stabile rammer å bygge opp så gode forskningsmiljøer at Norge kan hevde seg internasjonalt på noen prioriterte områder.

Regjeringen vil derfor utarbeide en nasjonal langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Planen skal inneholde politiske prioriteringer i et tiårs-perspektiv, med oppdatering hvert fjerde år. Disse prioriteringene skal legge føringer for hvordan vi innretter investeringer i kunnskapsbygg, forskningsinfrastruktur, stipendiater og studieplasser. Langtidsplanen skal være et verktøy for å spisse innsatsen på områder der Norge har strategiske fortrinn. Planen skal videre angi retning for investeringer i kunnskap ut fra framtidige kompetansebehov på viktige områ-

der. Her er tidshorisonten 30 år. Samtidig skal planen gi rom for nytenkende og grenseoverskridende forskning som kan gi fundamentalt ny erkjennelse på lang sikt. Regjeringen vil etablere et system der alle sentrale aktører får anledning til å spille inn sine prioriteringer.

Regjeringen tar sikte å legge fram «Kunnskap 2020 – en langtidsplan for forskning og høyere utdanning» i 2014, i forbindelse med Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2015.

Regjeringen viderefører de forskningspolitiske målene i St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning, jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009). Forskningspolitikken skal rettes inn mot fem strategiske mål, der forskningen skal bidra til å møte globale utfordringer, særlig innenfor miljø, klima, hav, mat-sikkerhet og energi. Den skal videre bidra til god helse, mindre sosiale helseforskjeller og helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet, samt forskningsbasert velferdspolitik og profesjonsutøvelse i velferdstjenestene, og til et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet, samt næringsutvikling innenfor områdene mat, marin, maritim, reiseliv, energi, miljø, bioteknologi, IKT og nye materialer/nanoteknologi. For å oppnå dette skal Norge ha et velfungerende forskningssystem, høy kvalitet i forskningen, høy grad av internasjonalisering i forskningen og en effektiv utnyttelse av forskningsressursene og -resultatene.

Regjeringen gjennomgår status for innsatsen innenfor hvert av disse målområdene i meldingen. Som bidrag til å få en god koordinering på tvers av sektorene er det innhentet redegjørelser fra hvert av departementene om deres strategi for forskning og kompetanseutvikling. Disse er gjengitt i vedlegg til meldingen.

Regjeringen understreker spesielt betydningen av utdanningskvalitet for samfunnets omstillings- og innovasjonsevne. Behovet for god kvalitet i høyere

utdanning, sammen med behovet for god og riktig kompetanse, skal derfor integreres tydeligere i regjeringens forskningspolitikk.

Regjeringen vil fortsette å øke forskningsbevilgningene i årene framover. Veksten skal bidra til å realisere de ni forskningspolitiske målene for norsk forskning. Samtidig skal den stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet.

Den langsiktige målsettingen om at den samlede forskningsinnsatsen skal utgjøre 3 prosent av BNP, ligger fast. Regjeringens ambisjon for offentlige forskningsbevilgninger er at disse skal utgjøre ca. 1 prosent av BNP, det vil si ca. en tredel av det som er målsettingen for forsknings- og utviklingsinnsatsen samlet sett.

For å nå de forskningspolitiske målene er vi avhengige av god gjensidig kunnskapsflyt, internasjonalt og nasjonalt, mellom samfunns- og næringsliv og aktørene i forskningssystemet. Videre må samspillet mellom forskning, høyere utdanning og innovasjon fungere godt. Et generelt høyt utdanningsnivå bidrar til en omstillingsvillig og -dyktig arbeidsstyrke. Vi har mer medarbeiderdrevet innovasjon enn land med tyngre hierarkiske strukturer. Disse trekene ved den norske modellen legger godt til rette for samspill og kunnskapsflyt og blir viktige konkurransefortrinn. Regjeringen går inn for en politikk som stimulerer denne kunnskapsflyten, med internasjonalt samarbeid som en tettere integrert del.

Godt samspill må hvile på god forskningsetikk. Regjeringen vil styrke samarbeidet mellom etikkomitésystemet og forsknings- og utdanningsinstitusjonene. Et godt samspill forutsetter også tilgjengelige forskningsresultater. Regjeringen vil kreve at alle vitenskapelige artikler som er helt eller delvis offentlig finansiert, enten skal publiseres åpent (open access) eller egen-arkiveres etter avtale med utgiver.

For å heve kvaliteten i norsk forskning og høyere utdanning ytterligere må internasjonalt samarbeid integreres tettere i flere norske forskeres hverdag. Samarbeidet med Europa er viktig uavhengig av hvilken tilknytningsform Norge skulle velge med hensyn til EUs nye rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Regjeringen vil derfor utarbeide en strategi for forskningssamarbeidet med EU, som inneholder tydelige prioriteringer for samarbeidet. Regjeringen vil også følge opp tydeligere forsknings-samarbeid med land der Norge allerede har inngått bilaterale avtaler, framfor å inngå nye avtaler. Dette utelukker ikke at det kan utvikles samarbeid med andre land der dette har særlige kunnskaps-, nærings- eller utenrikspolitiske interesse.

Regjeringen peker på at arbeidsmarkedet endrer seg stadig raskere. Dette gir grunn til å rette bred oppmerksomhet mot nye kunnskaps- og kompetansebehov. Regjeringen understreker utdanningskvalitetens

betydning for samfunnets omstillings- og innovasjonsevne. For å støtte opp om samspillet mellom utdanningsinstitusjonene og samfunnets behov for god og riktig kompetanse vil regjeringen etablere et system for analyse av framtidige kompetansebehov. Regjeringen vil også utrede en ordning tilsvarende nærings-ph.d. for offentlige virksomheter.

Meldingen viser til at det er gått ti år siden Kvalitetsreformen ble innført. Ett av hovedmålene med reformen var å heve kvaliteten i høyere utdanning gjennom tettere oppfølging av studentene. I statusmeldingen om evalueringen av reformen i 2007 ble det slått fast at det var for tidlig å måle om reformen hadde økt kvaliteten i høyere utdanning og om de overordnede målene var nådd. Regjeringen varsler derfor en evaluering av de elementer i Kvalitetsreformen som er knyttet til utdanningskvalitet.

Forskning og høyere utdanning, sammen med bedre utnyttelse av arbeidskraften gjennom økt kunnskap, kompetanse og bruk av teknologi, vil fortsatt være nøkkelfaktorer i regjeringens innsats for økt verdiskapning og omstilling i norsk økonomi. Regjeringen vil fortsatt prioritere et bredt sett av virkemidler, både åpne forsknings- og innovasjonsvirkemidler og tematiske satsinger på områder der Norge har strategiske fortrinn, som den marine forskningen. Tilsvarende spiller forskning og høyere utdanning en sentral rolle i utviklingen av offentlig sektor. Regjeringen framhever helse- og omsorgstjenestene, sammen med klima, som felt der forskningsbasert kunnskap må spille en viktig rolle for utviklingen framover.

Regjeringen understreker at kjernen i forskning og høyere utdanning er folk. For å bidra til kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling vil regjeringen derfor legge til rette for økt mobilitet av forsknings- og utviklingspersonale mellom institusjoner, sektorer og land. Videre understreker regjeringen betydningen av at universiteter og høyskoler har en strategisk forankret og transparent personalpolitikk, som bidrar til at institusjonene er attraktive arbeidsplasser. Regjeringen vil målrettet følge opp tiltak for å redusere andelen midlertidig tilsatte, blant annet gjennom særskilt oppfølging av institusjoner som ikke har gode nok resultater. Bruk av økonomiske virkemidler kan bli aktuelt.

For å styrke rekrutteringen av særlig talentfulle forskere innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag, teknologi, medisin og odontologi, vil regjeringen etablere en prøveordning med innstegsstillinger med en kvote på opptil 300 tilsettingsforhold.

Regjeringen ser differensiering og profilering av virksomheten ved universiteter og høyskoler som et viktig grep for å nå målene om økt kvalitet og gjennomslagskraft for norsk forskning og høyere utdanning. Profilering og spesialisering skal samlet sett gi et system for høyere utdanning kjennetegnet av

mangfold. Det trengs god tilgang til høyere utdanning og høykompetente kunnskapsmiljøer i alle deler av landet. Regionenes behov for utdanningstilbud og kompetent arbeidskraft er et viktig argument for kvalitetsfremmende spesialisering. I kommende fireårsperiode vil regjeringen derfor rette spesiell oppmerksomhet mot at det i Norge utvikles noen internasjonalt ledende utdannings- og forskningsinstitusjoner som skårer høyere i internasjonale evalueringer. Videre mener regjeringen at vi må konsentrere innsatsen for å styrke kompetanse og forskning i profesjonsfagene.

Regjeringen mener vi trenger finansielle virkemidler som i tilstrekkelig grad bidrar til kvalitetsutvikling gjennom profilerte universiteter og høyskoler, til god arbeidsdeling, til god faglig konsentrasjon og til at hver institusjon satser der de har særlig fortrinn. Regjeringen vil derfor vurdere innretningen av finansieringen av universiteter og høyskoler i sin helhet, herunder forholdet mellom de direkte bevilgningene og eksternt forskningsfinansiering gjennom EU og Norges forskningsråd.

Regjeringen mener det ikke bør gjøres vesentlige endringer i norsk instituttpolitikk. Vurderingen grunner seg på ny innhentet kunnskap om forskningsinstituttene. På overordnet nivå fyller instituttsektoren sin rolle og oppnår gode resultater. Regjeringen vil imidlertid forenkle basisfinansieringssystemet for forskningsinstituttene.

Norges forskningsråd ble evaluert høsten 2012. Hovedkonklusjonen er at Forskningsrådet fungerer godt og har tillit blant brukerne. Forskningsrådet er regjeringens viktigste iverksetter av nasjonale forskningspolitiske prioriteringer. Det er også det fremste virkemiddelet for å utvikle hele forskningssystemet. Organisasjonen må videreutvikle sine virkemidler og arbeidsmåter med mål om å styrke kvaliteten i norsk forskning ytterligere. Forskningsrådet må derfor ha arbeidsmåter, virkemidler og prosedyrer som er tilpasset ulike brukergrupper. Forskningsrådet må videre styrke kunnskapsgrunnlaget for sin rådgivningsvirksomhet, videreutvikle sitt strategiske arbeid for å utvikle instituttsektoren, bidra til tydeligere profilering av universiteter og høyskoler, samt bidra til tydeligere prioriteringer i det internasjonale forskningssamarbeidet.

Når det gjelder økonomiske og administrative konsekvenser, varsler ikke meldingen radikale omlegginger. Regjeringen går inn for å styrke norsk forskning med utgangspunkt i dagens struktur. Høyere utdanning og forskning betraktes som sentrale virkemidler i vår framtidige omstillingsevne. Forskningsbevilgningene skal fortsette å øke i årene framover. Veksten skal bidra til å realisere de ni forskningspolitiske målene og stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet. Det foreslås en nasjonal langtid-

plan, som skal gjelde for 10 år og rulleres hvert fjerde.

Foruten å angi retningen for videre politikktutvikling varsler regjeringen en rekke tiltak i meldingen. Flere av disse gjelder evaluering av viktige virkemidler og gjennomgang av særskilte områder. Blant annet varsles en helhetlig gjennomgang av finansieringen av høyere utdanning og forskning og en forenkling av finansieringssystemet for forskningsinstituttene. Regjeringen kommer tilbake til konkretisering og iverksetting av tiltak i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

2. Komiteens merknader

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Khalid Mahmood, Karin Yrvin og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warløe, fra Sosialistisk Venstreparti, Heidi Sørensen, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til meldingen.

Komiteen vil understreke den grunnleggende betydningen forskning har for samfunnsutviklingen – både i et globalt og nasjonalt perspektiv. Gjennom århundrer har forskning påvirket våre holdninger, vår tenkemåte og våre verdensbilder. Forskning har gitt oss ny erkjennelse og bidratt til betydelige framskritt, og er en forutsetning og et virkemiddel for å møte de globale utfordringene, for å videreutvikle velferds-samfunnet, for å møte klimakrisen og for å legge grunnlaget for morgendagens verdiskaping. Dagens samfunn krever forskningsbasert kunnskap på stadig flere områder – også på områder vi knapt har rukket å tenke på.

Komiteen viser til at forskning grunnleggende sett handler om å utvide den menneskelige erkjennelse og å stimulere nysgjerrighet. Det finnes svært mange eksempler på store gjennombrudd i forskningen, men forskning har også som kjennetegn at den er langsiktig og krever tålmodighet og finansiering over lang tid. Grunnforskning krever langsiktighet, og det kan ta mange år før man ser resultater av den.

Komiteen legger et bredt forskningsbegrep til grunn, og vil understreke at også kunstnerisk utviklingsarbeid og kompetanse er en viktig del av dette.

Komiteen vil understreke at Norge har et godt utbygd og velfungerende forskningssystem, men mener vi alltid må strekke oss lenger. Norge skal

være et konkurransedyktig kunnskaps- og lavutslippssamfunn i fremtiden, og vi er helt avhengige av å satse på forskning, innovasjon, nyskaping og entreprenørskap. Derfor må dette være blant de budsjettmessige hovedsatsingene i årene som kommer.

Komiteen viser til at det lenge har vært bred enighet blant de ulike politiske partiene om forskningen og kunnskapssektorens betydning for samfunnet. I innstillingen til den forrige forskningsmeldingen, behandlet av Stortinget i 2009, ble endog denne konsensusen fremhevet, jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009). Komiteen mener en slik felles oppfatning av forskningens betydning er viktig å bygge videre på.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at bevilgningene til forskning over statsbudsjettet har økt 2,5 ganger mer enn veksten i handlingsrommet i budsjettet som helhet siden 2005. Realveksten i statsbudsjettet er på 12,5 prosent, mens forskningsinnsatsen har økt med hele 32 pst. siden den rød-grønne regjeringen tok over. Andelen av statsbudsjettet som går til FoU har økt fra 3,4 pst. i 2005 til 3,7 pst. i 2013. Den offentlige forskningsinnsats har økt fra 0,8 pst. i 2005 til 0,92 pst. i dag. Flertallet merker seg at Norge dermed er på god vei til å nå målet om at det offentlige skal bruke én pst. av BNP til forskning. Av 34 medlemsland i OECD er det bare ett land som har høyere offentlig finansiert FoU pr. innbygger enn Norge. Slik satsing har gitt og vil gi ny viten og samfunnsmessige gevinster. Flertallet viser til at næringslivet står for bare 44 pst. av finansieringen av FoU i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil etterlyse en langt større offensivitet i forskningsspørsmål fra de rød-grønnes side. Disse medlemmer viser til at de rød-grønne partiene har hatt flertall i Stortinget i snart åtte år. I løpet av denne perioden har det vært en vekst i forskningsbevilgningene – i likhet med stort sett alle øvrige bevilgninger over statsbudsjettets utgiftsside – men etter disse medlemmers mening har ikke denne veksten vært tilstrekkelig sett i forhold til viktigheten av å satse på forskning og høyere utdanning i samfunnet vårt.

Disse medlemmer har merket seg at statsministeren i januar 2013 oppfordret alle til å «snakke opp forskningen». Disse medlemmer er selvsagt enig i at dette er viktig. Men enda viktigere er det å virkelig prioritere forskningen i budsjettssammenheng. Disse medlemmer er av den oppfatning at de rød-grønne partiene gjennom de siste årene syste-

matisk bygget ned langsiktige ordninger som kunnskapssektoren har hatt nytte av. Det være seg tidfesting av forskningsmålet, nedleggelse av Forskningsfondet og gaveforsterkningsordningen, eller manglende videreføring av den vedtatte opptrappingsplanen for rekrutteringsstillinger.

Etter disse medlemmers mening hjelper det ikke å påpeke at forskningsbevilgningene har vokst, all den tid virkelighetsbeskrivelsene fra sektoren selv indikerer at utfordringene står i kø. Rektor Ole Petter Ottersen ved Universitetet i Oslo oppsummerte det for eksempel slik etter fremleggelsen av statsbudsjettet for inneværende år: «Forskningssatsingen har uteblitt – det er dommen som vil bli stående over denne regjeringen». Disse medlemmer deler denne virkelighetsbeskrivelsen.

Disse medlemmer mener forskningspolitikken de kommende år må bidra til reelt økt langsiktighet og forutsigbarhet: mer spissing; gode basisvilkår for alle våre høyere institusjoner; en konkret opptrapping når det gjelder rekruttering og finansiering av forskningsinfrastruktur; et sterkere samarbeid mellom næringsliv og akademia; en større grad av åpenhet for alternative finansieringsformer og privat medfinansiering; og en langt tydeligere og mer kraftfull satsing på innovasjon og næring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil videre understreke at det er et grunnleggende problem at koordineringen av norsk forskningspolitikk er for dårlig, noe også Riksrevisjonen har påpekt, jf. bl.a. Dokument 3:3 (2012–2013). Disse medlemmer viser videre til følgende merknad i Innst. 12 S (2012–2013):

«Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har med særlig interesse merket seg anbefalingen i evalueringen av Norges forskningsråd om at den forskningspolitiske koordineringen på nivået over departementene bør styrkes. Disse medlemmer er av den oppfatning at det ville vært et viktig signal om forskningens samfunnsmessige betydning, samt bidratt til betydelig bedre koordinering av forskningspolitikken, dersom det opprettes et innovasjons- og forskningspolitisk råd på nivået over departementene. Etter disse medlemmers mening bør et slikt råd ledes av den til enhver tid sittende statsminister.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for en bedre koordinering av den offentlige forskningspolitikken.»

2.2 Mål for politikken

Komiteen har merket seg at regjeringen uttrykker økte ambisjoner for norsk forskning og vil vektlegge forutsigbarhet og langsiktighet i forskningspolitikken. Komiteen har også merket seg at regjeringen legger vekt på at høyere utdanning og forskning må sees i sammenheng.

Komiteen mener forskning gir oss ny kunnskap, bygger vår felles kunnskapsallmenning og utvider vår erkjennelse. Kunnskap er essensielt for utvikling av samfunn, demokrati og kultur, for å skape verdier, sikre og skape arbeidsplasser og dermed vår fremtidige velferd. Kunnskapssamfunnet kan ikke realiseres uten en omfattende satsing på forskning.

Komiteen mener at grunnlaget for verdiskaping og fremtidig velferd er et godt utbygget kunnskapssamfunn. Norge trenger en sterkere kultur for forskning som skal gjennomsyre forvaltning og næringsliv. Det er behov for å investere mer og mer målrettet i forskning. Forskning er en viktig drivkraft for innovasjon. Alle samfunnssektorer må anerkjenne betydningen av forskning, oppmuntres til å bidra til forskning og til mer systematisk å nyttiggjøre seg relevant forskning for å videreutvikle egen virksomhet.

Komiteen mener således at kunnskap og nytenkning vil være drivkreftene i å trykke norske arbeidsplasser og videreutvikle det norske velferdssamfunnet, og har høye ambisjoner for kunnskapsnasjonen Norge. Norge skal ha et stort innslag av forskning av høy kvalitet som er nyskapende, har høyt anvendelsespotensial og knytter oss til de beste kunnskapsnettverkene internasjonalt. Komiteen vil at Norge skal være et av verdens mest attraktive land for bedrifter å utøve forskning og innovasjon i.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, har merket seg at de forskningspolitiske målene fra Klima for forskning (St.meld. nr. 30 (2008–2009)) videreføres. Flertallet slutter seg til at norsk forskningspolitikk rettes inn mot de fem strategiske målene:

- Globale utfordringer, herunder matsikkerhet, miljø og energi
- God helse, nasjonalt og internasjonalt
- En forskningsbasert velferdspolitik
- Et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet
- Satsning på strategisk viktige næringsområder, herunder mat, marin, maritim og energi

Komiteen slutter seg også til at nasjonal forskningspolitikk, for å understøtte de strategiske målsettingene, må ha noen tverrgående målsettinger for forskningssektoren, herunder mål om god struktur, kvalitet, høy grad av internasjonalisering og effektiv utnyttelse av ressursene.

Komiteen har også merket seg at regjeringen legger vekt på at høyere utdanning og forskning må sees i sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at Norge er et land med en liten, åpen økonomi der våre viktigste næringer er basert på eksport og sterkt konkurranseutsatt. Det høye norske kostnadsnivået fordrer at vi kompenseres med stadig produktutvikling og innovasjon, for å sikre at norske produkter og tjenester kan forsvare høyere priser enn de landene vi konkurrerer med. Mange konkurrentland har i løpet av de siste årene kraftig styrket sin satsing på utdanning og forskning. Mange land investerer årlig mer enn dobbelt så mye som Norge i forskning som andel av BNP, og har utdanningsinstitusjoner i verdensklasse som årlig utdanner et overskudd av høyt utdannet relevant arbeidskraft for å kunne sikre sin fremtidige vekst og konkurransekraft. I motsetning til mange andre land har Norge ikke bare behov, men også økonomiske muligheter for en ny kurs i forskningspolitikken. Samtidig må det fokuseres mer på en systematisk utnyttelse av resultatene av forskningen og en sterkere koordinering av aktører, virkemidler og finansieringsmuligheter.

Komiteens medlem fra Venstre er tilfreds med at meldingen varsler at man i større grad skal se på forskning og høyere utdanning i sammenheng. Dette medlem har lenge etterlyst dette – særlig med tanke på bevilgningsnivået – og viser i denne forbindelse bl.a. til følgende merknad i Innst. 12 S (2010–2011):

«Dette medlem merker seg at den ansvarlige statsråden for forskning og høyere utdanning tidligere har vært svært opptatt av å skille mellom bevilgningene til forskning og bevilgningene til høyere utdanning. Dette medlem mener det er både naturlig og ikke minst nødvendig å se disse bevilgningene under ett. Forskningsbevilgninger kan ikke sees løst fra institusjonene og næringslivet hvor en stor del av forskningen faktisk foregår – og omvendt kan ikke bevilgningene til våre høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner sees løst fra forskningsbevilgningene.»

Komiteen mener det er viktig at nasjonale myndigheter bidrar aktivt til å sikre fremtidsrettet infrastruktur og laboratorier for avansert, anvendt forskning og utvikling innen områder der Norge har særskilte nærings- eller kunnskapsmessige fortrinn, eller begge deler, som tilfellet eksempelvis er innen havromteknologi. Komiteen viser til at norske fagmiljøer og selskaper knyttet til maritim sektor, olje/gass, og fiskeri/havbruk, har gjort Norge til en av verdens fremste kunnskapsnasjoner innen havromteknologi.

logi. Våre fortrinn innen dette området bør etter komiteens oppfatning videreutvikles med fremtidsrettet infrastruktur og laboratorier for å sikre fremtidig verdiskaping og vekst knyttet til Norges enorme havressurser, men også for å bidra med kunnskaps- og teknologiutvikling for å løse verdens store utfordringer knyttet til mat, klima og energi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke behovet for et nytt forskningssenter for skip, offshore og annen maritim og marin forskning – slik dette er tenkt realisert gjennom planene om Ocean Space Center i Trondheim.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Venstres alternative statsbudsjett for inneværende år, jf. Innst. 12 S (2012–2013), hvor det ble satt av 15 mill. kroner for å sikre hurtigere fremdrift i prosjektet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å øke investeringene i avansert vitenskapelig utstyr og annen infrastruktur for forskning slik at norske forskere får tilgang til utstyr av verdensklasse.»

«Stortinget ber regjeringen stimulere til økt konkurranse for å bidra til høyere kvalitet i norsk forskning, herunder styrke Forskningsrådets åpne programmer, særlig innen grunnforskning.»

Langtidsplan

Komiteen har merket seg at regjeringen vil legge frem en 10-årig langtidsplan for forskning og høyere utdanning og slutter seg til dette. Den skal legge føringer for investeringer i kunnskapsbygg, forskningsinfrastruktur, stipendiater og studieplasser og sikre forutsigbarhet og langsiktighet.

Komiteen vil understreke viktigheten av at en slik langtidsplan blir tilstrekkelig konkret til faktisk å skape den forutsigbarhet sektoren etterspør og er avhengig av.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, mener at en slik plan bør inneholde en prioritering av nasjonalt viktig forskningsinfrastruktur, samt en plan for hvordan fremtidens kunnskapsbehov kan fylles, både innenfor og utenfor sektoren. Flertallet har merket seg at regjeringen skal ha mål for Norges plassering ut fra viktige indikatorer som sier noe om tilstanden for norsk høyere utdanning og forskning, som for eksempel FoU-årsverk pr. 1 000 sysselsatte, andelen av befolkningen

med høyere utdanning, FoU-innsats pr. innbygger, FoU-innsats knyttet til fastlands-BNP, innovasjon i næringslivet og utvikling i publiseringer og siteringer.

Komiteen mener at langtidsplanen tydelig må koordineres av Kunnskapsdepartementet. Komiteen har merket seg at regjeringen vil organisere arbeidet slik at Kunnskapsdepartementet leder dette. Det må gjennomføres bedre samordning av forskning på tvers av departementer, direktorater, organisasjoner og næringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er tilfreds med at meldingen varsler innføringen av en langtidsplan for forskning. Dette er etter disse medlemmers oppfatning det mest sentrale tiltakspunktet i denne meldingen, noe reaksjonene på meldingen fra berørte parter i UH-sektoren også indikerer. Disse medlemmer har lenge etterlyst en slik plan, og viser også til at en samlet opposisjon fremmet konkrete forslag i denne retning – bl.a. om «et styrings- og planleggingsdokument for forskningssektoren etter modell av Nasjonal transportplan», en flerårig opptrappingsplan for finansiering av norsk forskning, samt forsøk med langsiktig budsjettering – i forbindelse med behandlingen av den forrige forskningsmeldingen i 2009, jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009).

Disse medlemmer mener likevel det er grunn til å stille seg spørrende hvorfor departementet, som tross alt har hatt betydelig tid på seg til å utarbeide en slik plan, utsetter fremleggelsen til 2014. Presumptivt burde departementet hatt mer enn god nok tid til å gjøre de nødvendige utredninger slik at en mest mulig helhetlig plan kunne blitt diskutert av Stortinget allerede nå. Disse medlemmer beklager at et forslag til langtidsplan ikke allerede er lagt frem for Stortinget i forbindelse med meldingen som nå foreligger.

Disse medlemmer er enig i at en langtidsplan skal legge føringer for investeringer i kunnskapsbygg, forskningsinfrastruktur, stipendiater og studieplasser – slik meldingen skisserer – men mener at det også kan være hensiktsmessig å inkludere andre momenter i planen. Meldingens omtale av hvilke momenter som skal inngå i planen må derfor ikke tolkes uttømmende, men heller sees som et utgangspunkt for hvordan en slik langtidsplan skal se ut.

Videre ser disse medlemmer det som naturlig at den nye langtidsplanen avstemmes i forhold til en tidfesting av forskningsmålet, slik disse medlemmer foreslår, jf. nærmere omtale nedenfor.

Dette vil etter disse medlemmers mening være den aller viktigste indikatoren for planoppnåelse.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge et tidfestet forskningsmål til grunn for den nye langtidsplanen for forskning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til regjeringens forslag om en tiårig langtidsplan for forskning, som skal rulleres hvert fjerde år. Disse medlemmer konstaterer at det foreløpig er uklart hvor omfattende og forpliktende en slik plan vil være, og viser til at det allerede er etablert en praksis med stortingsmeldinger hvert fjerde år, samt strategidokumenter og veikart for investeringer i forskningsinfrastruktur fra Forskningsrådet. I lys av dette synes disse medlemmer at merverdien av en langtidsplan er litt uklart.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at langtidsplanen må gjelde for sentrale elementer i hele forskningssatsingen. Dette innebærer at langtidsplanen i tillegg til ovenstående må inneholde tallfestede opptrappingsmål og prioriteringer innenfor sentrale næringsrettede virkemidler – herunder BIA, IFU/OFU, Skattefunn mv. – samt også prioriteringer for instituttsektoren. Innenfor sistnevnte felt er disse medlemmer særlig opptatt av at det bør komme en opptrappingsplan for basisbevilgninger, samt en opptrappingsplan for stipendiatstillinger i instituttsektoren.

3-pst. målet

Komiteen har merket seg at regjeringen har et langsiktig mål om en samlet forskningsinnsats på tre prosent av BNP. Komiteen mener at det er særlig viktig å legge til rette for økt forskningsinnsats i næringslivet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at av den samlede forskningsinnsatsen på 1,78 pst. (2009), investerer det offentlige og næringslivet henholdsvis 0,83 og 0,78 pst. av BNP i forskning, mens 0,17 pst. kommer fra andre kilder i Norge og utlandet (Kilde: Forskningsbarometeret). Disse medlemmer vil peke på at for å møte fremtidens utfordringer med hensyn til verdiskaping og kompetanseutvikling må både de offentlige og næringslivets investeringer i forskning økes raskt for at det skal fremstå som troverdig å nå et nivå på 3 pst. av BNP. Den annonserte langtidsplanen må derfor inneholde en konkret og tidfestet plan

for hvordan dette kan oppnås. Næringslivet finansierer over 3/4 av sin egen forskningsaktivitet mens det offentlige kun bruker 0,13 pst. av BNP til å støtte FoU i næringslivet, lavere enn de andre høykostnadslandene som inngår i Forskningsbarometeret, Finland unntatt. Disse medlemmer vil vise til at for å nå målet om at næringslivets forskningsinnsats skal stå for 2 pst. av BNP, må det offentlige raskt styrke stimulansen til næringslivsforskning. Selv om næringslivet skal fortsette å stå for den aller største delen av sin egen forskningsfinansiering, vil det i en omstillingsperiode være behov for offentlige investeringer på mer enn 1 pst. til forskning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til NHOs ambisjon om at næringslivets utførte forskning og utvikling skal utgjøre to prosent av BNP innen 2030, omtalt både i NHOs høringsuttalelse til meldingen og i Opptrapping 2030, og at myndighetenes innsats må ha en størrelse og utforming på sine virkemidler som kan bidra til at dette faktisk blir realitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den internasjonale konkurransen om talenter, ideer og kapital blir stadig hardere, og det er derfor viktig å sikre kompetanse av verdensledende kvalitet, særlig på områder som er av strategisk betydning for Norge. Norsk forskningsinnsats er samlet på ca. 1,6 pst. av BNP, noe som er under gjennomsnittet i OECD og på bunn i Norden. Selv om norsk forskning gradvis er bygget ut både når det gjelder kapasitet og kvalitet, er det langt frem til den ambisiøse satsingen vi har sett i mange av våre konkurrentland. Det er særlig på forskning i næringslivet Norge kommer svakt ut. Den offisielle målsettingen om 3 pst. av BNP til forskning, hvorav 2 pst. i næringslivet, synes urealistisk uten politisk vilje til sterke offentlige virkemidler.

Disse medlemmer viser til at forskningsmålet – dvs. at 3 pst. av BNP skal gå til forskningsformål, hvorav 1 pst. av dette skal komme fra offentlige kilder – tidligere var et tverrpolitisk, tidfestet mål. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 30 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009), ble denne tidfestingen fjernet uten noen nærmere angitt eksplisitt begrunnelse og bl.a. erstattet av en formulering om at målet skulle nås «på sikt». I meldingen som nå foreligger, fremgår det at regjeringen «fastholder at samlede norske FoU-utgifter på sikt skal utgjøre 3 pst. av BNP, hvorav de offentlige forskningsbevilgningene skal utgjøre om lag 1 pst.»

Disse medlemmer mener at det er svært uheldig av det den rød-grønne regjeringen har forlatt tidfestingen av forskningsmålet, og at det på denne

måten skapes usikkerhet i de langsiktige forskningsforpliktelsene for Norge. Disse medlemmer viser til at en rekke land, og ikke minst EU, har vedtatt tidfestede forskningsmål. Disse medlemmer beklager at den rød-grønne regjeringen på denne måten svekker Norges ambisjoner på feltet, og viser til at samtlige av dagens opposisjonspartier har stadfestet at de ønsker en slik tidfesting.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre støtter regjeringen i målet om 3 pst. av BNP, men mener målet må tidfestes.

Disse medlemmer mener det burde vært lagt frem en plan for hvordan 3 prosent-målet skal nås og at en fornuftig tidshorisont for når vi skal nå målet, er 2030.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, innen 2017, legge frem en plan for hvordan 3 prosent-målet for forskning skal nås innen 2030.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener en midtveiseevaluering burde vært gjennomført i 2022.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til følgende merknad fra behandlingen av den forrige forskningsmeldingen, slik den fremkommer av Innst. S. nr. 354 (2008–2009):

«Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen flere steder, også i meldingen, argumenterer med at prosentmål er lite egnet som styringsmiddel. Likevel argumenterer Regjeringen for, og opprettholder, prosentmål på bistands- og kulturområdet. Under framleggelsen av statsbudsjettet for 2009 7. oktober 2008 sa finansminister Kristin Halvorsen i Stortinget:

'Vi prioriterer internasjonal solidaritet ved å være den første regjeringen som når målet om å bruke 1 prosent av bruttonasjonalinntekten til bistand. De som setter seg lave mål, trenger aldri å anstrenge seg for å nå dem. Det høres jo behagelig ut, men det er ikke vårt motto. Vi som setter oss høye mål, har nemlig alltid noe å strekke oss etter.'

Disse medlemmer mener det er bemerkelsesverdig at det ikke skal være mulig for Regjeringen å føre det samme resonnetet på forskningsområdet. Særlig er det oppsiktsvekkende og uheldig at Regjeringen velger å forlate en målsetting et samlet Stortinget har stilt seg bak, og på denne måten river opp en tverrpolitisk enighet om å prioritere forskning. Når Stortinget nå bes om å vedta lavere målsettinger uten tidsangivelse, har det sin bakgrunn i at Regjeringen velger å prioritere andre områder enn forskning

også for fremtiden. Disse medlemmer er svært kritiske til Regjeringens endring av målsettingene.»

Disse medlemmer viser til at disse partier ønsker en tidfesting av forskningsmålet til 2020, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tidfeste forskningsmålet om 3 pst. av BNP til 2020.»

Komiteens medlemmer fra Høyre vil gjennomføre et forskningsløft for Norge gjennom de neste årene som innebærer:

- større ressurser til norsk forskning, både offentlig og privat, slik at målet om 3 pst. av BNP kan nås innen 2030. På vei mot målet må offentlig finansiert forskning overstige 1 pst., samtidig som det stimuleres til mer samarbeid mellom academia og næringsliv og skatteinsentivene for næringslivet styrkes
- en mer strategisk og koordinert forskningspolitikk der ulike deler av forskningssystemet fungerer bedre og mer helhetlig, og sammen med næringspolitiske virkemidler sikrer bedre grunnlag for innovasjon og entreprenørskap i eksisterende og nytt næringsliv
- større vekt på resultater av offentlig finansiert forskning, som publisering, internasjonale rangeringer, kommersialisering m.m.
- større grad av konkurranse om forskningsmidlene basert på strenge kvalitetskriterier
- sterkere satsing på internasjonalt forskningssamarbeid og en gjennomgående strategi for økt internasjonalisering av norsk forskning
- økt satsing på rekruttering og arbeidsmuligheter for de beste talentene, gjennom flere stipender og stillinger på doktorgradsnivå samt bruk av karriereplanlegging for unge forskere

Disse medlemmer mener at følgende fire hovedmål skal være styrende for norsk forskningspolitikk:

- høyere ambisjoner for norsk forskning
- verdensledende kompetanse
- et innovativt og fremtidsrettet næringsliv
- løse globale utfordringer

For å kunne realisere disse målene vil disse medlemmer legge til grunn følgende seks strategier:

- ressurser, konkurranse og kvalitet
- økt forskning i næringslivet
- internasjonalisering
- kommersialisering
- rekruttering og karriereveier
- offentlig sektor som pådriver for økt forskning

2.3 Samspill og kunnskapsflyt

Kvalitet og relevans

Komiteen viser til at det er behov for høy kvalitet i grunnforskningen. Det gir et nødvendig grunnlag for å realisere kvalitativt gode tematiske satsinger i forskningspolitikken. Sterke grunnforskingsmiljøer er også en forutsetning for god og forskningsbasert høyere utdanning.

Komiteen mener det må stilles større krav til resultatene av forskningsinnsatsen. Komiteen er likevel kritisk til en «instrumentell» forskningspolitikk hvor forskning forventes å realisere konkrete og ofte kortsiktige politiske målsettinger. Kunnskap har en egenverdi og kunnskapssamfunnet dermed sin egen berettigelse, og det er særlig viktig å sikre grunnforskningen frihet samt stabile og langsiktige rammebetingelser.

Komiteen viser til at forskning utføres av en rekke ulike aktører. Universiteter og høyskoler har et særlig ansvar for grunnforskning og forskerutdanning, innenfor de områder der de tildeler doktorgrad, instituttsektoren for anvendt forskning og industri og næringsliv for innovasjon. Kunnskapsmessig merverdi kan skapes gjennom et nært samarbeid og ved å spille på de ulike aktørenes egenart og styrke. Både kunnskapsmessig merverdi og økonomisk vekst er vist å kunne oppstå i klynger hvor de ulike kunnskapsaktørene deltar.

Komiteen har merket seg at regjeringen ønsker å legge vekt på kvalitet og relevans i forskning og høyere utdanning.

Komiteen mener mål- og resultatstyring og begreper som «relevans» er viktig, men vil likevel advare mot et overdrevet fokus på dette innenfor forskningsfeltet. Komiteen vil understreke at forskning har en iboende verdi i seg selv, som ikke nødvendigvis passer inn i kategorien «relevans». Særlig gjelder dette den frie grunnforskningen, som er selve fundamentet for nyskaping og innovasjon.

Komiteen vil understreke at det er selvsagt at man skal også stille krav til resultater i forskningen – forskningen skal også være nyttig for samfunnet – men det ligger i forskningens natur at den ikke kan eller bør mål- og resultatstyres fullt ut. I et dannelsesperspektiv er forskning ikke bare et middel, men også et mål i seg selv. Forskning er i seg selv eksperimenterende, og krever mulighet til å prøve og feile. Det er ofte slik at resultater ikke kan forventes før etter lang tid, og mange store forskningsmessige oppdagelser er gjort ved en tilfældighet. Dette er kjernen i all grunnforskning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil påpeke at kvalitet og relevans

er forhold i forskningspolitikken som både er gjensidig avhengig av hverandre, men som også kan komme i motstrid til hverandre hvis det ene forholdet får for dominerende fokus.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at det før vulkanutbruddet på Island nok ikke var veldig stor oppmerksomhet hverken på vulkaners eller askens mulige virkning på jetmotorer, og at dette er et tjenlig eksempel på behovet for kunnskapsberedskap.

Dette flertallet slutter seg til regjeringens ambisjoner om relevans og kvalitet i utdanning og forskning, og vil understreke viktigheten av at nasjonal forskningspolitikk har et bevisst forhold til balansen og det gjensidige avhengighetsforholdet mellom kvalitet og relevans.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det er viktig å investere mer i forskning og utvikling for å skape et bedre grunnlag for fremtidens verdiskapning. Intensjonen bak handlingsregelen for bruk av oljepenger må etterleves. Det å ha høye ambisjoner for norsk forskning innebærer samtidig at man må ha et mer langsiktig perspektiv i bevilgningene til sektoren. Langsiktighet sikrer sektoren de nødvendige forutsetningene og forutsigbarhet for å drive kunnskapsutviklingen fremover.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er opptatt av at man i større grad skal stille krav til aktører som mottar og forvalter offentlige forskningsmidler. Aktører som over tid leverer kvalitetsmessig bedre resultater enn andre, bør også få tildelt mer ressurser på bekostning av dem som ikke leverer resultater.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til regjeringen Bondevik IIs stortingsmelding «Vilje til forskning» (2005) hvor det heter at «Forskningspolitikken reflekterer samfunnets vilje til å utvikle ny kunnskap.» Dette reflekterer disse medlemmers utgangspunkt i forskningspolitikken. Siden forskningspolitikken skal legge grunnlaget for samfunnets kunnskapsutvikling, mener disse medlemmer denne politikken må sette høye ambisjoner for den samlede forskningsinnsatsen.

Åpen tilgang – open access

Komiteen er positiv til at regjeringen i meldingen støtter prinsippet om at all forskning som er helt

eller delvis offentlig finansiert, skal være åpent tilgjengelig. En betydelig del av forskningen i Norge foregår ved offentlig eide institusjoner, som universiteter, høyskoler, institutter og sykehus, som dermed er finansiert av skattebetalerne. Forskerne betales av offentlige midler for å utføre forskningen, mens andre offentlig tilsatte forskere så betales for å fagfellevurdere publikasjonene der de publiserer resultatene sine. Komiteen mener derfor i likhet med regjeringen at «det framstår som urimelig at det skal måtte betales en tredje gang for å få tilgang til resultatene av den forskningen som det offentlige allerede har finansiert.»

Komiteen er oppmerksom på at det er visse vurderinger som det må tas hensyn til ved open access. Dette gjelder ikke minst hensynet til akademisk frihet. Det at forskningen skal være fri og uavhengig er et viktig prinsipp for å legitimere forskningen i seg selv. Men komiteen mener på den ene siden at det må kunne stilles klare forventninger til akademia og til forskere om mer publisering på åpne plattformer. Samtidig mener komiteen at det må arbeides videre med systemer for egenpublisering, og at publisering hos utgivere som ikke tillater egenarkivering, kun bør finne sted unntaksvis når sterke faglige tilsyn tilsier at det bør publiseres. Komiteen vil understreke at det finnes tusenvis av open access-journaler man kan publisere i. Undersøkelser har også vist at åpen publisering medfører en større spredning enn i vanlige tradisjonelle tidsskrift. Forskeren bør ved open access ikke styres inn mot å publisere i en spesiell journal, men heller få velge fritt blant de åpne journalene som finnes.

Komiteen vil understreke at open access dreier seg om å åpne opp tilgangen til akademiske resultater, ikke innsnevring av noens rettigheter. Det stilles allerede relativt høye krav til tidsskriftene som forskerne skal publisere i, og det bør derfor også kunne stilles krav om at de skal være åpne. Komiteen vil peke på at poenget om at akademisk frihet skal innebære at forskere får publisere hvor de vil, baserer seg på et dokument med anbefalinger fra UNESCO fra 1997. Komiteen mener man nå bør oppdatere begrepet slik at det passer inn i den digitale tidsalder. En innføring av open access vil føre til større spredning og tilgjengeliggjøring av forskningsresultater, noe som i sin tur vil bidra til raskere fremskritt innen forskning og innovasjon. Komiteen vil også vise til at Danmark og Storbritannia, samt den Europeiske Union, har satt seg klare mål for publisering i open access.

Komiteens medlem fra Venstre viser for øvrig til at Venstre ønsker at alle forskningsresultater som er finansiert med offentlige midler, skal gjøres fritt tilgjengelige.

2.4 Internasjonalt samspill

Internasjonalisering

Komiteen har også merket seg regjeringens ambisjon om mer internasjonalisering av norsk forskning og utdanning. Når vi vet at i 0,6 pst. av all forskning finner sted i Norge, er det av grunnleggende betydning for fremtidig norsk velferd, verdiskapning og velstand at norske kunnskapsmiljøer jobber aktivt med å bidra til å hente hjem forskningsresultater fra andre land. Internasjonal publisering er også en viktig indikator for kvalitet.

Komiteen mener at i dagens globaliserte verden er i prinsippet all forskning og kunnskapsutvikling basert på internasjonalt samarbeid og publisering av resultater. Dette er noe norske forskningsmiljøer høster store gevinster av i form av synergieffekter og innovasjoner som oppstår i samarbeid om forskning og når nye ideer og resultater utveksles. I dette perspektivet er det viktig at Norge har en tydelig internasjonal ambisjon for sin forskningssatsing. For å heve kvaliteten i norsk forskning må norske miljøers muligheter til å hevde seg i konkurransen med utenlandske forskningsmiljøer styrkes. Samtidig vil norske forskeres kvalitet være avgjørende for at de velges som samarbeidspartnere i internasjonale prosjekter.

EUs rammeprogrammer

Komiteen anerkjenner i likhet med regjeringen at den norske deltakelsen i EUs rammeprogrammer for forskning er det klart viktigste internasjonale forskningspolitiske samarbeidet for Norge. EUs rammeprogrammer er ikke bare viktig for norske forskeres tilgang til forskningsmiljøer i EU-land, det er også en viktig døråpner for norske forskere overfor land utenfor den europeiske union. I tillegg er EUs rammeprogrammer viktig for norske bedrifters samarbeid med forskningsmiljøer og europeiske kunnskapsbedrifter.

Komiteen viser til at EUs rammeprogrammer åpner muligheter for norske små og mellomstore bedrifter. Bedriftene får tilgang til forskningsmidler samt tilgang til internasjonal forskerkompetanse og kapasitet som vil kunne bidra til nyskaping, innovasjon, etablering av arbeidsplasser og økt konkurransekraft i norsk næringsliv. Tilsvarende får utenlandske små og mellomstore bedrifter mulighet til å kjøpe forskningstjenester fra norske forskningsinstitusjoner.

Komiteen er kjent med at Norge krone for krone ikke henter tilbake hele kontingenten til EUs programmer i form av støtte til norske prosjekter. Samtidig er komiteen kjent med at norske forskere deltar i programmer med en total kostnadsramme som langt overgår kontingenten.

Komiteen har merket seg at mye tyder på at EUs Horizon 2020 i enda større grad enn tilfellet er for dagens rammeprogram, vil være rettet mot sektorer hvor Norge har både forskningsmessige styrker og prioriterte satsingsområder. I meldingen framgår følgende om planene for Horizon 2020 i kapittel 4.4.1:

«I tillegg til en sterkere vridning mot innovasjon er vekten på globale samfunnsutfordringer ny. Det innebærer større bevilgninger til temaområder som miljø, klima og energi, det vil si områder som er høyt prioritert i norsk forskning, og der Norge hittil har hatt høy deltakelse i rammeprogrammet» og «Programmet som foreligger samsvarer godt med norske prioriteringer.»

Komiteen mener dette skulle gjøre det mulig å hente inn en større andel av kontingenten, samtidig som komiteen er kjent med at ytterligere vekst i Norges BNP i forhold til BNP-utviklingen i Europa vil gjøre det krevende å øke andelen av kontingenten som kommer tilbake til norske prosjekter. Komiteen merker seg at regjeringen nå har varslet at den tar sikte på at Norge deltar fullt ut i Horizon 2020. Komiteen stiller seg positivt til dette, og understreker betydningen av at regjeringen utdypet sin videre politikk for europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid i en egen strategi, slik det varsles i meldingen.

Komiteen vil samtidig understreke behovet for å styrke de forskningsmiljøene hvor EU ikke har særskilte satsinger, men hvor Norge har komparative fortrinn, det være seg næringsstrukturelle, naturgitte eller forskningsmessige fortrinn eller en kombinasjon av disse. Både de marine, maritime og petroleumsrelaterte forskningsmiljøene er eksempler på slike forskningsmiljøer hvor vi både har forskningsmessige og særskilte næringspolitiske interesser å ivareta, uten at de nødvendigvis passer veldig godt inn i EUs satsinger. Komiteen mener også det er viktig at regjeringen og Norges forskningsråd arbeider aktivt for at EUs programmer både i innhold og innretning passer nasjonale strategier og tilpasses det norske forskningssystemet. Komiteen vil trekke frem arbeidet med Joint Programming Initiative Oceans som et godt og viktig arbeid i denne sammenheng.

Komiteen mener EUs forskningssamarbeid har stor betydning for Norge og for forskningsaktørene i Norge fordi det gir oss adgang til verdens største forskningssamarbeid.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til ytterligere internasjonalisering av norsk forskning gjennom tilknytning til det europeiske forskningsområdet ERA,

full deltakelse i Horizon 2020 og utvikling av programsamarbeid med ledende forskningsnasjoner.»

Komiteen vil vise til at summen av de totale kostnadene i prosjekter med norsk partner i det 7. rammeprogrammet så langt er beregnet til ca. 42 mrd. kroner. Norsk deltakelse koster, men betydningen for norsk forskning gjør at det er verdt det. En undersøkelse av den norske deltakelsen i EUs syvende rammeprogram viser at norske forskere klarer å hente tilbake ca. 70 pst. av den norske kontingenten. Dette understreker det faktum at norske forskere og forskningsmiljøer har mer å hente på økt deltakelse i EUs forskningsprogrammer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil i tillegg peke på at kostnadene forbundet med norsk deltakelse i Horizon 2020 og ERA nok vil være høyere enn i det 7. rammeprogrammet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har lenge etterlyst klare svar fra regjeringen om norsk deltakelse i Horizon 2020 og registrerer at regjeringen nå har varslet full norsk deltakelse i dette forskningsprogrammet. Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen nå endelig går inn for dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at Norges viktigste internasjonale tilknytning er forskningssamarbeidet i EU. Den europeiske forskningsarenaen ERA (European Research Area) er under utvikling, og Horizon 2020 er under ferdigstillelse og implementeres fra 2014. Disse medlemmer mener Norge må sikres full deltakelse i ERA og Horizon 2020, noe som vil være avgjørende for videre internasjonalisering av norsk forskning.

Disse medlemmer mener det i dag mangler en offensiv strategi for hvordan norske forskningsmiljøer kan hente mer ut av den norske deltakelsen i EUs forskningsprogrammer.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er anslått at verdien av de forskningsresultatene som Norge og norske forskere dermed får adgang til gjennom EU-samarbeidet, har en verdi som er ca. det dobbelte av det samlede norske forskningsbudsjettet.

Komiteen konstaterer at forskning ofte omtales som EUs femte frihet. Komiteen er positiv til

samordningen av EU-forskningen, og mener Norge bør ta grep for tettere å integreres i det forskningspolitiske samarbeidet i Europa. EUs andel av den totale forskningen i Europa er fortsatt begrenset, men nettopp derfor er det gunstig å oppnå bedre samordning mellom nasjonale programmer. Etter hvert som Europaparlamentet styrker sin rolle i EU-systemet, er det viktig at Norge styrker sin tilstedeværelse på den arenaen.

Øvrig forskningssamarbeid

Komiteen viser til meldingens kap. 4.6, der det heter:

«Når det gjelder framvoksende kunnskapsnasjoner som Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika, har norske forskningsmiljøer få historiske bånd å bygge på.»

Etter komiteens oppfatning innebærer dette behov for en tett involvering av utenriksstjenesten i tilrettelegging for, og stimulering av, kunnskapssamarbeid med disse landene. Komiteen er tilfreds med at det finnes permanent tilstedeværelse av personell dedikert til forsknings- og innovasjonssamarbeid ved ambassadene i India, Kina, Russland og Japan i tillegg til USA. Komiteen ville se det som en fordel om det ble opprettet liknende stillinger også i Brasil og Sør-Afrika.

Komiteen mener Norge bør styrke forskningssamarbeidet både med tradisjonelt sterke forskningsnasjoner som USA, Canada og Japan, men også med framvoksende økonomier i Russland, Asia og Latin-Amerika. I løpet av få år vil nye land bli toneangivende innenfor forskning og teknologisk utvikling på ulike områder. De vil også være sentrale partnere i møte med felles globale utfordringer. Disse landene representerer dessuten stadig viktigere markeder for norsk næringsliv. Et eksempel på dette er Brasil som i løpet av få år har blitt et av de viktigste landene for utvinning av olje og gass og utvikling av ny teknologi for dette. Norske bedrifter er allerede posisjonert på det brasilianske markedet, men det er viktig å forsterke det bilaterale samarbeidet mellom Norge og Brasil.

Rekruttering/ph.d.

Komiteen har også merket seg at tallene i «Doktorgrader i tall – 2012» fra NIFU viser at en betydelig del av de som tar ph.d.-grad i Norge er utlendinger, og at mange reiser ut av landet igjen etter gradsavleggelse. Det bør være en målsetting å beholde flere av de nyutdannede ph.d.-ene i Norge, samtidig som komiteen vil understreke at de som reiser ut igjen allikevel vil ha et nettverk i den norske forskningssektoren og således vil kunne bli nyttige for internasjonalisering av norsk forskning, selv om

de reiser ut. Komiteen har imidlertid også merket seg, selv om det ikke har medført like mye oppmerksomhet i media, at bare 7 pst. av de norske borgerne som har avlagt ph.d. i årene etterpå reiser ut. Komiteen mener det er positivt at utlendingers inngående migrasjon styrker internasjonalisering av forskning, men mener det bør være en målsetting at nordmenn med ph.d. fra norsk institusjon i større grad reiser ut i årene etter å ha avlagt ph.d., dersom de praktiske forholdene ligger til rette for dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at internasjonalisering utgjør en stor merverdi for norsk høyere utdanning. Disse medlemmer vil vise til NIFU-rapporten «Med doktorgrad i arbeidslivet» (2012) som viser at kun en liten del av norske doktorer reiser ut etter endt doktorgrad.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi Norges forskningsråd i oppdrag å etablere ordninger som stimulerer flere ferske ph.d.-kandidater til å reise ut i årene rett etter avlagt ph.d.»

Komiteen mener at det i størst mulig grad bør oppmuntres til utenlandsopphold underveis i ph.d.-arbeidet. Det er en ubetinget styrke at flest mulig ph.d-studenter har kortere eller lengre utenlandsopphold i løpet av stipendiatperioden.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at tilskuddssatser for stipendiatstillinger må ta høyde for dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en statlig stipendieordning som gir norske forskere mulighet til å forske og undervise ved fremragende utenlandske institusjoner, og en tilsvarende ordning for å trekke internasjonalt ledende forskere til Norge.»

2.5 Samspill om kompetanseutvikling

Komiteen har merket seg at regjeringen ønsker mer samspill mellom universiteter og høyskoler, og næringsliv og offentlig sektor. Komiteen slutter seg til at «en bedre utnyttelse av arbeidskraften gjennom økt kunnskap, kompetanse, bruk av teknologi og bedre evne til omstilling i økonomien fort-

satt vil være en nøkkelfaktor for å få til økt verdiskapning».

Komiteens flertall, alle unntatt Høyre merker seg meldingens vektlegging av at: «Dersom det er behov for å øke utdanningskapasiteten på enkelte områder, bør ikke oppskalering skje uten at det følger med en plan for etablering av praksisplasser, veilednings- og forskningskapasitet, utstyr og bygg som kreves for å opprettholde eller styrke utdanningskvaliteten». Flertallet er helt enig i dette, og forventer at regjeringen vil følge dette opp – særlig i forbindelse med den nye langtidsplanen for forskning.

Komiteens medlem fra Venstre vil for øvrig vise til at dette medlem gjentatte ganger tidligere har tatt til orde for en helhetlig plan i forbindelse med økende studentkull, nye studieplasser og studie-kvalitet – blant annet i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 44 (2008–2009) om utdanningslinja.

Doktorgrad for offentlig ansatte

Komiteen slutter seg til intensjonen om å etablere en medfinansieringsordning for offentlig ansatte som tar doktorgrad på arbeidsplassen, etter modell etter nærings-ph.d.-ordningen. En slik ordning vil etter komiteens oppfatning kunne bidra til å styrke kompetansen på offentlige arbeidsplasser, bidra til at offentlige virksomheter blir mer bevisst nytten av samarbeid med academia, og den vil kunne bli et viktig bidrag til å sikre at samfunnet i sum har et tilstrekkelig antall doktorgradutdannete i fremtiden. Komiteen vil peke på at utviklingen av denne ordningen må skje i samhandling med aktørene i arbeidslivet.

Komiteen har merket seg Utdanningsforbundets innspill om behovet for å utvikle en slik ordning for lærere i barnehage og skole. Komiteen viser til at å inkludere skolene i ordningen vil bidra til å imøtekomme behovet for at skoleforskningen blir mer praksisnær og relevant.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser det som selvsagt at ordningen med medfinansiering for offentlig ansatte som tar doktorgrad mens de er i arbeid, også skal omfatte lærere i barnehage og skole. Disse medlemmer mener det er behov for et slikt tilbud for hele offentlig sektor, men vil særlig trekke frem behovet for flere doktorander i barnehage og grunnopplæringen. Etter disse medlemmers mening bør dette området prioriteres først. Ikke minst er dette svært viktig mht.

å utvikle flere karriereveier i grunnopplæringen, slik disse medlemmer tidligere har tatt til orde for.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser i denne forbindelse til Dokument 8:27 S (2012–2013), jf. Innst. 213 S (2012–2013), om å øke antallet undervisningspersonell med doktorgrad og sikre flere karriereveier i skolen.

Kunnskap om utdanningskvalitet

Komiteen vil påpeke at bedre studiekvalitet og høyere gjennomføringsgrad er en vesentlig faktor for å sikre arbeidslivet tilgang på kompetansearbeidskraft. Videre er innovasjonsevne – skaperkraft – et godt kvalitetsparameter for utdanningen. Komiteen vil videre peke på at man i Norge bruker begrepene «undervisningsplikt» og «forskningsfri». Komiteen mener at dette gir feil signaler og under-spiller viktigheten av at akademiske institusjoner skal utdanne gode studenter ved å tilby undervisning av høy kvalitet. Tradisjonelt har nettopp underviserrollen vært sentral og forbundet med høy status.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om studiekvalitet i høyere utdanning.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er positiv til ønsket om en evaluering av elementer i Kvalitetsreformen som grunnlag for arbeidet med å styrke kvaliteten i høyere utdanning. Flertallet mener det også vil være viktig å utvikle indikatorer på utdanningskvalitet. Flertallet vil understreke betydningen av kvalitet i utdanningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil henviser til at forslaget ble fremmet i Dokument 8:59 S (2012–2013) fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Svein Harberg, Dagrun Eriksen og Trine Skei Grande om studiekvalitet i høyere utdanning.

Disse medlemmer viser til behovet for at det i forlengelsen av meldingen også bør utarbeides en melding om studiekvalitet i høyere utdanning. Kvalitetsreformen ble behandlet i Stortinget i 2001, og Stortinget behandlet en stortingsmelding med statusrapport for Kvalitetsreformen i 2008. Det er etter disse medlemmers mening på høy tid å følge dette opp med en egen stortingsmelding om denne tematikken. Disse medlemmer er tilfreds med at

kunnskapsministeren endelig har varslet en slik melding.

SFU

Komiteen er tilfreds med at regjeringen understreker at forskning og utdanning er likeverdige aktiviteter ved universiteter og høyskoler. Komiteen mener det er viktig å stimulere til flere arenaer for fremragende utdanning. I denne forbindelse er SFU-ordningen (Senter for fremragende utdanning) svært sentral.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det per nå er bevilget midler til fire slike sentra, men bare ett er opprettet.

Disse medlemmer mener at det bør sikres at det er en parallellitet mellom antallet SFU-er og SFF-er, slik at fremragende forskning på denne måten kan knyttes tettere sammen med undervisningen. Disse medlemmer er fornøyd med at det er opprettet tre nye SFU-er i statsbudsjettet for inneværende år, og mener at det er helt nødvendig at den samme trenden fortsetter i kommende budsjetter. Disse medlemmer mener derfor at det bør utarbeides en konkret opptrappingsplan for etablering av sentre for fremragende utdanning på flere utdanningsområder for på denne måten å heve kvaliteten i studietilbudene.

Komiteens medlem fra Venstre mener det også er riktig å tallfeste en ambisjon om minst 20 SFU-er innen 2020, og at Stortinget gjennom vedtak sender et forpliktende signal om at antallet SFU-er bør økes i årene som kommer.

Dette medlem viser i denne forbindelse til behandlingen av Dokument 8:133 S (2011–2012), jf. Innst. 171 S (2012–2013), om flere sentre for fremragende utdanning.

Kompetansebehov i arbeidslivet

Komiteen er positiv til at det skal utvikles et system for analyse og formidling av kompetansebehov i arbeidslivet som gir bedre grunnlag for dimensjonering av utdanningstilbud. Dagens behovsanalyser i SSB omfatter ikke arbeidslivets behov for personer med forskerutdanning. Det må inkluderes i analysene for å danne grunnlag for dimensjonering av doktorgradsutdanningen med hensyn til arbeidslivets behov for forskerutdannet personale.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at de siste tre stortingsperiodene har vært preget av en viss realvekst i offentlig finansiert forskning, mens næringslivets forskningsinnsats ikke har økt tilsvarende regnet i

prosent av BNP. Disse medlemmer viser til at det nå er tendenser til at næringslivet etter finanskrisen igjen øker sine investeringer i forskning og utvikling, men sammenlignet med mange konkurrentland har norsk forskning ikke vokst relativt sett de siste årene. Det har imidlertid i samme periode vært gjennomført en rekke strukturendringer i det norske forskningssystemet som har gitt positive resultater. Særlig to reformer må fremheves, begge iverksatt av Bondevik II-regjeringen: kvalitetsreformen innen høyere utdanning og ordningen med Senter for fremragende forskning, Senter for forskningsdrevet innovasjon og Centers of Expertise.

Disse medlemmer mener norsk forskning av internasjonal toppklasse er en avgjørende forutsetning for å skape norske universitetsmiljøer i verdens toppen. Samtidig er høy forskningskvalitet generelt viktig for at våre utdanningsinstitusjoner kan tilby utdanninger av høy kvalitet. Etableringen av Senter for fremragende forskning (SFF) og Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) har vært av stor betydning når det gjelder å prioritere ressurser til de beste miljøene på ulike felt av forskningen. Dette har nærmest vært et paradigmeskifte og et brudd med tidligere politikk om mer lik fordeling av ressurser basert på et «likhetsideal» og geografiske hensyn. Evalueringen av de første 10 år med SFF er svært positiv, og har utvilsomt bidratt til en sterk kvalitetsheving også i internasjonal sammenheng. For å utvikle og beholde verdensledende kompetanse på utvalgte strategisk viktige områder for Norge, må de ulike senterordningene styrkes og videreutvikles. Samtidig må strukturen både innen UH-sektoren og instituttsektoren fortløpende vurderes og tilpasses kravet til faglig sterke og robuste forskningsmiljøer.

Disse medlemmer vil videreføre, styrke og utvide denne satsingen på flere måter. Disse medlemmer ønsker at større deler av forskningsmidlene fordeles på sentre etter konkurranse, og at ordningen utvides til å gjelde forskningsmiljøer med globale ambisjoner, på samme måte som «Global Centers of Expertise» på næringslivsområdet, foreslått av Professor Torger Reve, NHO m.fl. Dette vil være et viktig element i å realisere disse medlemmers ambisjon om universitetsmiljøer i verdenstopp. Slike globale forskningssentre vil kreve større ressurser enn dagens sentre, men må kunne delfinansieres gjennom internasjonale forskningsmidler og bidrag fra næringsliv. Slike satsinger må gjøres så ambisiøse og attraktive at de naturlig vil tiltrekke seg internasjonalt ledende forskere fra andre land.

Ingeniørutdanning – Dokument 8:58 S (2012-2013)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at mangelen på

ingeniører ifølge Navs bedriftsundersøkelse er lavere i år enn i fjor, 4 600 mot 8 000. Flertallet har merket seg at regjeringen har iverksatt en rekke tiltak for å imøtekomme behovet for ingeniører, både nye studieplasser, en egen realfagsstrategi og ny rammeplan for ingeniørutdanningen. Kandidattallene var i 2012 de høyeste på ti år. Behovet for ingeniører er likevel større enn tilgangen, og real- og teknologifagene er særlig utsatt for konjunktursvingninger. Det er derfor behov for å følge utviklingen på dette området nøye.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er et stort behov for ingeniører og IKT-arbeidere. Mangelen på ingeniørkompetanse i Norge er nå såpass kritisk at det begynner å utgjøre et kapasitetsproblem for industrien. Flere av Norsk Industris medlemsbedrifter sier de kunne ansatt flere hundre sivilingeniører, om de hadde vært tilgjengelige.

Disse medlemmer mener utviklingen i næringslivet er så entydig at det ikke er tvil om at behovet for ingeniører og sivilingeniører i framtiden vil være større enn i dag. Det vil det også være i et fremtidsperspektiv.

Disse medlemmer mener det er behov for å iverksette en rekke tiltak for å få opp antallet studenter som velger ingeniør- og sivilingeniørstudiene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener økt karakterkrav i matematikk, endring av kostnadskategori for studiene, avansert matematikk som valgfag samt økt kapasitet og bedre infrastruktur vil kunne være viktige tiltak.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til Dokument 8:58 S (2012–2013) hvor stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Steinar Reiten og Øyvind Håbrekke har fremmet fire forslag om tiltak for styrking av ingeniør- og sivilingeniørstudiene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til forslag III i dokumentet og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å tilby avansert matematikk som valgfag i ungdomsskolen.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig folkeparti og Venstre viser til forslag I i dokumentet og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette karakteren tre i matematikk som krav for opptak til ingeniørstudiet.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til de øvrige forslag II og IV i dokumentet og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å flytte ingeniørstudiet opp til kostnadskategori D.»

«Stortinget ber regjeringen styrke sivilingeniørstudiet ved å øke kapasiteten og bedre studiestedenes infrastruktur.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at disse medlemmer i Innst. 12 S (2011–2012) tok til orde for å heve kostnadskategori plasseringen for de 3-årige bachelorutdanningene innen teknologi og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å innplassere de 3-årige bachelorutdanningene i kategori D i finansieringssystemet.»

Maritim utdanning – Dokument 8:57 (2012-2013)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at arbeidet i regi av MARKOM 2020 er en oppfølging av Aasenutvalget og MARUT-rapporten. Flertallet ser positivt på det arbeidet som er satt i gang ved at alle relevante aktører sammen systematisk og strategisk jobber målrettet med de utfordringene Aasenutvalget pekte på. Det er svært positivt at dette arbeidet omfatter både universiteter, høyskoler og fagskolene. Samtidig vil flertallet understreke at høyskolesektoren er autonom, og at både fagskolen og de videregående skolene eies og drives av fylkeskommunen. Staten har ingen myndighet til å styre dette direkte. Flertallet vil likevel understreke at et høyt kompetansenivå innen maritim utdanning er av nasjonal interesse. Det er derfor viktig at alle relevante aktører bestreber seg på å følge opp de konklusjonene som ligger i MARUT-rapporten og som det arbeides med i MARKOM 2020-prosjektet.

Med dette som bakgrunn, ønsker ikke flertallet en stortingsmelding som foreslått nedenfor. Det vises for øvrig til varslet melding om studiekvalitet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den maritime næringsen har en flere hundre år gammel, stolt tradisjon i

Norge. Disse medlemmer viser til høringen hvor Norges Rederiforbund uttaler at næringen i dag skaper verdier for 150 mrd. kroner og sysselsetter 100 000 arbeidere.

På grunn av den enorme veksten i maritim sektor er det mangel på arbeidskraft med maritim utdanning, og sektoren har derfor utfordringer med å rekruttere arbeidskraft med relevant utdanning og spesialisert kompetanse.

Det er i hovedsak to studieløp til maritim profesjonsutdanning. Begge utdanningsløpene er lagt opp etter kravene til den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO) i henhold til den såkalte STCW-konvensjonen («Standards of Training, Certification and Watchkeeping»). Disse medlemmer har et inntrykk av at minstekravene til IMO i større grad har blitt standarden for utdanningen enn minstekrav. Disse medlemmer mener den maritime profesjonsutdanningen må gi kvalifikasjoner som går utover STCW-konvensjonens minstekrav, gjennom at det utarbeides en nasjonal rammeplan, i forskrifts form, for høyere maritim profesjonsutdanning.

Maritime profesjonsutdanninger er ressurs- og kompetansekrevende, og krever blant annet utstrakt bruk av simulering og laboratoriefasiliteter. Med de kravene som stilles til fremtidsrettede profesjonsutdanninger, mener disse medlemmer at det kreves sterkere, profilerte fagmiljøer, konsentrasjon av studietilbudene og samarbeid og arbeidsdeling mellom høyere utdanningsinstitusjoner som gir maritim utdanning.

Disse medlemmer viser til komiteens merknader i Innst. 170 S (2012–2013.) Disse medlemmer vil peke på at maritim sektor står overfor store utfordringer med hensyn til å rekruttere arbeidskraft med relevant utdanning og spesialisert kompetanse til å dekke fremtidige behov. Disse medlemmer viser til MARKOM 2020 og Aasen-utvalgets arbeid som blant annet peker på at maritim profesjonsutdanning stiller krav til avansert teknisk utstyr, og at dagens finansieringssystem ikke dekker kostnadene med dette, og at strukturen på maritim utdanningssektor er spredt og fragmentert. Disse medlemmer viser videre til at Sjøfartsdirektoratet er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning i Norge. Disse medlemmer mener det bør fremmes en egen stortingsmelding om maritim kompetanse som blant annet følger opp forslagene det tas til orde for i Aasen-utvalget.

På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om fremtidens maritime utdanning.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Dokument 8:57 S (2012–2013) hvor det er fremmet tre ulike forslag om tiltak for å styrke den maritime utdanningen.

Disse medlemmer fremmer forslagene i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en samlokalisering av de maritime utdanningsinstitusjonene til regionale utdanningssteder knyttet til allerede eksisterende utdanningsinstitusjoner som i dag gir høyere maritim profesjonsutdanning.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal rammeplan, i forskrifts form, for høyere maritim profesjonsutdanning. Rammeplanen for maritim profesjonsutdanning bør samordnes med nasjonal rammeplan for ingeniørutdanning.»

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med næringen, utarbeide indikatorer for god maritim profesjonsutdanning.»

Studentaktiv forskning

Komiteen har merket seg at studentaktiv forskning er noe som vektlegges av stadig flere, og er kjent med Norges Studentorganisasjons (NSO) langvarige engasjement i saken. Komiteen mener at en tydeligere prioritering av studentaktiv forskning er nødvendig for å styrke både studiekvalitet og innovasjonsevne. 230 000 studenter er en enorm ressurs, potensielt også for forskningen. Studentaktiv forskning gir studentene et verdifullt innblikk i hvordan faget deres kan anvendes i forskningsøyemed.

Studentaktiv forskning har, etter komiteens oppfatning, tre viktige positive sider utover selv bidraget til forskningen. For det første vil komiteen trekke frem at Norge er et høykostnadsland, og at vi derfor må utmerke oss på kvalitet og kompetanse for å hevde oss i den globale konkurransen og derigjennom sikre et grunnlag for fortsatt høyt velstandsnivå. Samfunnets vilje til å bære kostnadene ved forskning, spesielt langsiktig grunnforskning, vil avhenge av at store deler av de oppvoksende generasjoner selv har sett nytten av forskningen og dens metoder. For det andre kan det bidra til å vekke studentenes interesse for forskning som karrierevei. For det tredje vil studenter som har deltatt i forskning, antakelig være mer tilbøyelige til å bruke forskning i arbeidslivet, til å se nye muligheter og bidra til økt innovasjonsevne. Sannsynligvis vil dette også åpne for sterkere nettverk og kontakt mellom tidligere studenter, forskere og arbeidslivet.

Komiteen viser til at studentaktiv forskning i dag vektlegges innenfor enkelte studieretninger, men mener det er et større potensiale for studentaktiv

forskning i alle utdanningsretninger. Komiteen mener at studentaktiv forskning først og fremst må ivaretas av utdanningsinstitusjonene, der både strategier og utdanningsledelse må understøtte slik forskning. Dette forutsetter at nasjonale utdanningsmyndigheter setter tydelige forventninger om dette i styringsdialogen med utdanningsinstitusjonene. Komiteen mener at institusjonenes satsing kan understøttes gjennom at Forskningsrådet stimulerer til og legger til rette for at institusjoner kan få støtte til å involvere studenter i relevante FoU-prosjekter. For å styrke samspillet mellom utdanning, forskning og innovasjon kan Forskningsrådet i noen tilfeller vurdere å sette studentinvolvering i forskningsprosjekter som et kriterium for å få tildelt prosjektmidler, slik for eksempel Norsk Studentunion har tatt til orde for.

Komiteen er kjent med hva kandidater med høyere utdanning har å si for å ta i bruk forskningsresultater i samfunnet for øvrig, blant annet fra professor Reve og dr. Sasson «Et kunnskapsbasert Norge», og slutter seg til denne intensjonen. Komiteen mener kandidater som selv har drevet forskning, i enda større grad vil kunne bidra til at ny kunnskap, fra Norge og utlandet, kommer til anvendelse i samfunnet og slutter seg til intensjonen om å øke omfanget av studentaktiv forskning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er tilfreds med at regjeringen med dette endelig følger opp en større vektlegging av studentaktiv forskning, slik et samlet Storting bad om i forbindelse med behandlingen av den forrige forskningsmeldingen i 2009, jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009).

2.6 Samspill for innovative løsninger

Innovasjon og anvendelse

Komiteen vil peke på at mens det er bred enighet om at norske forskningsmiljøer leverer godt både på kvalitet og relevans, er det også enighet om at potensialet for å anvende den nye kunnskapen til innovasjon både i offentlig og privat sektor er større enn det resultatene viser. Komiteen slutter seg til målet om at 3 pst. av BNP skal gå til forskning, og er kjent med at regjeringen legger til grunn at ambisjonen er at 1 pst. skal være offentlig finansiert og 2 pst. privat finansiert.

Komiteen mener at verdiskaping danner grunnlaget for samfunnets velferd. For at dagens verdiskapingsnivå skal opprettholdes er Norge i stadig større grad nødt til å konkurrere på kunnskap og evne til omstilling og utvikling av nye høyproduktive næringer. Komiteen viser til at det forventes stor befolkningsvekst i årene som kommer. Parallelt med

dette vil omstillinger i næringslivet føre til at mange arbeidsplasser nedlegges. For å sikre fortsatt høy yrkesdeltakelse må det derfor skapes mange nye arbeidsplasser, og en stor andel av disse vil bli etablert i forskningsbaserte næringer. Dette kan muliggjøres ved å utnytte fortrinnet Norge har ved å ha en høyt utdannet befolkning og et velutviklet system for utdanning, forskning og innovasjon.

Komiteen viser til at et lands omstillingsevne avhenger av tilgang til innsatsfaktorer, evnen til å mobilisere disse og landets innovasjonsevne. Forskning og utvikling er en viktig innsatsfaktor for å utvikle og ta i bruk ny kunnskap, og for å omsette denne i innovasjon og høyere produktivitet. Effektene av investeringer som gjøres i utdanning, forskning og utvikling virker over lengre tid. Det er derfor viktig at vi i dag finner et nivå og en innretning på de offentlige investeringene som imøtekommer også de mer langsiktige behovene for omstilling i norsk næringsliv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at evalueringer av det norske forsknings- og innovasjonssystemet, herunder OECDs landrapporter og evalueringene av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA, har vist at Norge har et velutviklet sett av virkemidler som stort sett kan sies å fungere etter hensikten. Nivået på offentlig finansiert forskning er dessuten tilsvarende eller høyere enn i sammenliknbare land.

Flertallet viser til at virkemiddelapparatet tilbyr en rekke ulike støtteordninger for stimulering av næringsrelevant forskning og utvikling. Mens noen ordninger er teknologi- og bransjenøytrale og retter seg mot hele bredden av etablert og framtidig næringsliv, er andre tematisk eller teknologisk orienterte og støtter opp under nasjonale styrkeområder og strategiske satsingsområder. Noen ordninger har høye krav til kvalitet, ambisjonsnivå og samarbeid, mens en ordning som Skattefunn er rettighetsbasert og åpen for mindre forskningstunge bedrifter. Støttegis som tilskudd og skattefradrag, prosjektstøtte og støtte til mer langsiktige samarbeidsrelasjoner med akademien.

Flertallet ser at næringslivet også i Norge er den sektoren som investerer mest i FoU, og disse investeringene har økt betydelig over de seneste tiår. Likevel er det slik at norsk næringsliv investerer mindre i FoU enn gjennomsnittet for sammenliknbare land. Dette kan delvis begrunnes ut fra visse strukturelle særtrekk ved norsk næringsliv.

For det første er norsk næringsliv høyt spesialisert innenfor råvareproduserende næringer – næringer som også internasjonalt har relativt lav FoU-intensitet sammenliknet med andre næringer. Landet

har en stor petroleumssektor og en voksende tjenestetende sektor, men relativt lite aktivitet innenfor FoU-tunge næringer som elektronikkindustri, farmasøytisk industri og bilindustri. Den seneste utviklingen tilsier dessuten at den eksisterende spesialiseringen i norsk økonomi er økende.

For det andre er norsk næringsliv preget av at små og mellomstore bedrifter bidrar til en relativt stor andel av verdiskapingen, og da spesielt de aller minste. Små bedrifter har dårligere forutsetninger for å ha omfattende FoU-aktivitet, og står for en liten andel av den samlede FoU-virksomheten. Det er de største virksomhetene som står for mesteparten av den nasjonale forskningsaktiviteten, og disse har Norge relativt få av.

Komiteen viser til at gitt at Norge som et høykostland må konkurrere på kunnskap og produktivitet, er det likevel usikkert om dagens FoU-innsats i næringslivet er tilstrekkelig til å sikre at vårt verdiskapingsnivå opprettholdes i fremtiden. Det offentlige forsknings- og innovasjonssystemet, som inkluderer UH- og instituttsektor, helseforetak og det offentlige virkemiddelapparat, har en sentral rolle i å legge til rette for utvikling av et mer kunnskapsintensivt næringsliv gjennom å satse på næringsrelevant utdanning og FoU.

Komiteen mener man må finne en god balanse mellom virkemidler rettet mot å videreutvikle etablert næringsliv, og virkemidler og investeringer som kan gi grobunn for nytt næringsliv. For omstillings-evne på lang sikt mener komiteen at gode kandidater, investeringer i kunnskapsbasen – infrastruktur, bygging av robuste kunnskapsmiljøer i forskningsinstitutter, helseforetak og universiteter og høyskoler, satsing innen generiske teknologier, som biotek, IKT, nanotek osv., er viktig i tillegg til virkemidler direkte rettet mot næringslivet.

Komiteen har merket seg at mange næringsrelevante virkemidler, generelle så vel som tematiske, har blitt evaluert med positive resultater de siste årene. Evalueringene tyder på at de næringsrettede virkemidlene fungerer etter hensikten og at de virker utløsende på bedriftenes FoU-innsats. Komiteen mener det må satses sterkere på virkemidler og ordninger som har dokumentert positiv effekt.

Komiteen mener at næringsrelaterte virkemidler, slik som eksempelvis brukerstyrt innovasjonsarena (BiA), store programmer, FORNY2020, senterordninger som Senter for forskningsdrevet innovasjon og National Centres of Expertise og næringsph.d. må styrkes og videreutvikles.

Komiteen ser positivt på at regjeringen har utarbeidet helhetlige strategier for bioteknologi og nanoteknologi, og arbeider med en strategi for IKT,

og vil påpeke viktigheten av at næringsrelevans vektlegges i oppfølgingen av strategiene.

Komiteen viser videre til NIFUs rapport «Produktivt samspill?» 24/2012, hvor samhandling mellom forsknings- og utdanningsinstitusjoner blir analysert. Et av funnene det vises til i rapporten er:

«Fortsatt finnes det gode grunner til å se på bedrifters engasjement i forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) som en langsiktig og til dels usikker økonomisk investering, hvor vurderingene påvirkes av FoU-prosjektenes relevans for bedriften.»

Dette underbygger etter komiteens oppfatning at det er viktig at staten bidrar med risikoavlastning for forskningsprosjekter. Komiteen er også kjent med at Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) skriver i sitt forskningspolitiske dokument «Opptapping 2020» at:

«Mange bedrifter er blitt globale aktører, og vurderer hvor virksomhet skal lokaliseres på bakgrunn av hvor forholdene legges best til rette.»

Komiteen mener dette er et annet godt argument for å ha et solid virkemiddelapparat til å bygge opp under forskning, utvikling og innovasjonsaktivitet i norske bedrifter, men også for å ha høy kvalitet i utdanningene som sikrer kompetent arbeidskraft.

Komiteen mener et kunnskapsbasert næringsliv vil stå i sentrum for utviklingen av morgendagens bedrifter og arbeidsplasser. Dette fordrer en betydelig satsing på forskning og innovasjon. Norsk forskningspolitikk må skissere ambisjoner for både offentlig og privat forskning. Komiteen mener Norge må ha like tydelige ambisjoner for næringslivets forskningsinnsats som for det offentliges forskningsinnsats. Forskning er helt sentralt for å legge grunnlaget for fremtidens næringsliv. Selv om det ikke er politikkenes oppgave å peke ut bestemte næringer, så kan forskningspolitikken bidra til å utvikle de kunnskapsmessige fortrinnene som danner grunnlaget for fremtidens verdiskaping.

Komiteen mener at sammenlignet med andre land har Norge et høyt kostnadsnivå. For å kompensere for dette, må norske bedrifter levere bedre og mer innovative produkter og tjenester. En konsekvens av dette er at norske bedrifter hele tiden må ligge i front når det gjelder utvikling og videreutvikling av produkter og tjenester. Dette kan best skje i et tett samspill mellom academia og bedriftene. Et slikt samarbeid vil gi forskerne økt interesse og forståelse for bedriftenes utfordringer samtidig som bedriftene kan gi tilbakemelding på sine behov til forskningsmiljøene. Viktige tiltak vil derfor være å styrke insentivene for et slikt samarbeid og å styrke de brukerstyrte konkurransearenaene rettet mot næringslivet.

Komiteen mener det viktigste formålet for offentlig støtte til forskning i næringslivet er å styrke

bedriftenes innovasjonsevne og konkurransekraft. Dette er ofte et langsiktig arbeid og det er derfor viktig at ressurser og ordninger er forutsigbare og svarer til næringslivets behov. Særlig for små og mellomstore bedrifter er det i tillegg viktig at ordningene er fleksible og ubyråkratiske.

Komiteen viser til behovet for å stimulere til et tett samarbeid mellom næringsliv og academia i utviklingen av arenaer for forskning og innovasjon. Komiteen viser til at et godt eksempel på slikt samarbeid er utviklingen av «Sørlandslaben», et forskningslaboratorium som er i ferd med å bli en realitet knyttet opp mot Universitetet i Agder. Sørlandslaben er gjort mulig gjennom aktiv dialog mellom næringsliv og universitet om fremtidig utdanning og forskning, og næringslivet er villige til både bygging og forpliktende volum i forskningsoppdrag i årene fremover.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stimulere til mer forskning i næringslivet og sterkere samhandling mellom academia og næringsliv.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at norsk næringslivs forskningsinnsats i dag utgjør ca. 0,7 pst. av BNP. Til sammenligning er det tilsvarende tall for svensk næringsliv 2,6 pst. Når Norge kommer relativt svakt ut på internasjonale rangeringer av både forskningsinnsats og innovasjonsevne, fremheves ofte næringslivets forskningsinnsats som den viktigste forklaringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg Næringslivets Hovedorganisasjons høringsuttalelse til komiteen, hvor det står:

«Meld. St. 18 er oppsiktsvekkende svak når det gjelder direkte tiltak for å fremme forskning og utvikling i næringslivet. Det finnes ingen forpliktende signaler om å trappe opp innsatsen på eksisterende virkemidler som beviselig fungerer godt.»

Disse medlemmer viser til at både Norge, EU og de fleste OECD-land har som målsetting at to tredjedeler av den samlede forskningsinnsatsen skal skje i næringslivet. For Norges del utgjør dette to prosent av BNP.

Disse medlemmer deler beskrivelsen av meldingen når det gjelder direkte tiltak for å fremme FoU i næringslivet, slik den fremkommer av NHOs høringsuttalelse. Disse medlemmer vil understreke at meldingen på ingen måte er offensiv nok når det gjelder næringsrettet forskning, annet enn at en

del virkemidler refereres og beskrives. Disse medlemmer ønsker en langt mer offensiv politikk på dette området.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i hver eneste budsjettbehandling de senere år – innenfor ansvarlige økonomiske rammer og med mindre eller om lag samme oljepengebruk som regjeringen – gjennomgående har satset sterkere på næringsrettet forskning enn de rød-grønne partiene, jf. Venstres alternative statsbudsjetter.

Dette medlem viser videre til at Venstre blant annet særlig vil prioritere følgende tiltak innenfor dette området i neste stortingsperiode:

- Styrke Skattefunn-ordningen for å stimulere næringslivets forsknings- og utviklingsinnsats.
- Videreutvikle SFI-ene (Senter for forskningsbasert innovasjon) og NCE-ene (Norwegian Center for Expertise) for å styrke nyskaps- og næringsperspektivene i norsk forskning, samt etablere Global Centers of Expertise.
- styrke de høyere utdanningsinstitusjonenes strategier for å utøve eierskap til forskningsresultater og drive åpen forskningsformidling.
- Forbedre ordningene for utenlandske akademikere som vil forske i Norge og for norske forskere som vil arbeide i utlandet.
- Styrke satsingen på ordningen med nærings-ph.d.
- Øke budsjetttrammen for BIA-ordningen, samt styrke satsingen på forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU).
- Gi bedrifter større adgang til direkte fradragsføring for FoU.
- Opprette en innovasjonsbro etter svensk modell for å bidra til at mer forskning og innovasjon med vekstpotensial omsettes i næringsvirksomhet.
- Forenkle dagens ordning for patentregistrering for småbedrifter.

Sentre og klynger

SFI

Senter for forskningsdrevet innovasjon er et av programmene som bygger opp rundt samhandling mellom bedrifter og academia. Komiteen er kjent med at et annet av funnene i NIFU-rapport 24/2012 er at SFI «ble sett på som å fylle et gap mellom fremragende forskning og langsiktig kunnskapsbasert næringsutvikling, og fordi virkemiddelet legger opp til et bredere samarbeid mellom flere aktører slik at flere fra «bransjen» kunne tas med».

Samme sted fremkommer det at «Den bibliometriske analysen av bedrifters samforfatterskap viser også at større norske bedrifter har brede internasjonale nettverk innen forskning». Etter komiteens

oppfatning viser dette at nasjonalt forskningssamarbeid mellom academia og bedrift både bidrar til sterkere næringsklynger og til styrkede internasjonale relasjoner både for aktører i næringslivet og academia.

Komiteen vil også peke på potensialet i sterke næringsklynger, i tjenestesektoren og i fremvoksende næringsliv innenfor helse og IKT. Her ligger det store verdiskapingspotensial, som kan utnyttes bedre med en sterkere og mer målrettet forskningssatsing.

NCE

Komiteen viser til at næringsklynger med sterke koblinger mellom konkurrerende bedrifter og academia i stadig større grad blir anerkjent som et suksesskriterium for sterk næringsutvikling og høy verdiskapning.

Komiteen mener dette underbygger at NCE-ene er et særlig viktig virkemiddel for å bidra til sterke kunnskapsbaserte næringsklynger og til å styrke samhandlingen mellom academia og næringslivet.

Komiteen er kjent med at evalueringene av Norwegian Centres of Expertise (NCE) viser at disse bidrar til økt samarbeid om kompetanseutvikling, innovasjon og internasjonalisering, og at det i tilknytning til noen av sentrene også har blitt utviklet utdanningsløp tilpasset sentrenes aktivitet. Komiteen vil imidlertid understreke at grunnen til at mange av Forskningsrådets virkemidler har vært vellykket, er at man har klart å konsentrere ressursene.

Komiteen mener at i det fremtidige arbeidet med å styrke NCE-ene bør utdanningselementet vektlegges sterkere enn i dag. For å kunne nyttiggjøre seg forskningsresultatene fullt ut kreves kompetent arbeidskraft og kandidater som har hatt befattning med forskningsprosjekter under utdanning.

GCE

Komiteen mener neste steg for videreutvikling av NCE-ene må være å etablere noen få globale sentre for ekspertise (GCE), gjerne basert på en eller flere av de etablerte NCE-ene. Disse bør gis en finansiering som sikrer tilgang på det aller mest avanserte vitenskapelige utstyret og sikres tilstrekkelig midler til drift og strategisk utvikling. Komiteen er kjent med at NHO i Opptapping 2020 peker på at slike bør etableres rundt de bioteknologiske/medisinske miljøene i Oslo og de marinteknologiske miljøene i Trondheim. Reve og Sasson peker i «Et kunnskapsbasert Norge» også på disse to lokaliseringene, men fremhever også de offshorerelaterte NCE-ene i Agder og på Sunnmøre som et godt utgangspunkt for en felles GCE. Samme sted lanserer forfatterne tanken om fremtidige GCE-er som en «nettverksmessig overbygning for ulike FOU-programmer» og eksemplifi-

serer med å drøfte muligheten for å inkludere FME-er og SFI-er i GCE-ene. Dette mener komiteen bør vurderes i det videre arbeidet med etablering av GCE-er. For øvrig viser komiteen til næringskomiteens Innst. 365 S (2011–2012), jf. Meld. St. 22 (2011–2012):

«Komiteen viser til at 4 av NCE-ane ønsker å etablere ein ny arena for samhandling, såkalte Global Centers of Expertise. Komiteen synest dette er eit interessant initiativ, og vil sjå det som positivt at dette blir vurdert vidare.»

Videre viser komiteen til Innst. 8 S (2012–2013), jf. Prop. 1 S (2012–2013):

«Komiteen ser det som viktig at regjeringa i det vidare arbeidet med programmet forsikrar seg om at det er ein god dialog mellom virkemiddelaktørane og målgruppene for klyngeaktiviteten i den vidare prosessen, slik at behova for fleksibilitet, forutsigbarheit og langsiktigheit vert vareteke. Komiteen støttar dette arbeidet og ser fram til at regjeringa kjem attende til Stortinget om saka på ein egna måte.»

Komiteen vil understreke viktigheten av at når det etableres én eller flere GCE-er, blir behovet for langsiktighet ivaretatt. Komiteen er kjent med at varigheten på NCE-programmene er ti år, og mener at dette kan være et godt utgangspunkt for tidshorison også for GCE-er.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen satse mer målrettet på internasjonalt fremragende forskningsmiljøer og universitetsmiljøer i verdenstoppen, etter modell av Global Centers of Expertise.»

Virkemidler

Komiteen er også kjent med at det i samme NIFU-rapport påpekes et stort behov for

«å se nærmere på virkemidlene i sammenheng. Det er som sagt en rekke ulike virkemidler som forvaltes av ulike aktører, og flere av disse har sine bestemte historiske og institusjonelle røtter, som gjør at de er rettet inn mot enkelte bransjer, kunnskapsområder eller faser i kunnskaps- og teknologiutvikling. Dette i seg selv, men ikke minst fordi vi vet at mange bedrifter og FoU-miljøer finansierer forsknings- og innovasjonsaktivitet gjennom kjeder av prosjekter som mottar offentlig støtte av ulik art, er det nå behov for å gjennomføre en overordnet analyse av alle virkemidlene som har til hensikt å utvikle forsknings- og innovasjonssamarbeid og hvordan de samvirker over tid.»

Komiteen slutter seg til dette synet og mener at forsknings- og innovasjonsapparatet i større grad enn i dag bør sees i sammenheng. Komiteen mener for eksempel at fremtidige analyser av effekten av de innovasjonsrettede satsingene i Forskningsrådet og

Innovasjon Norge må evaluere effekter av «samvirket mellom virkemidler, framfor å vurdere resultater og effekter fra hver bevilgning for seg». (NIFU 24/2012)

BIA

Komiteen vil peke på omtalen av Norges forskningsråds virkemiddel «Brukerstyrt innovasjonsarena» (BIA) i meldingens kapittel 2.2.1:

«Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er et viktig virkemiddel for å utløse mer forskningsbasert innovasjon i bredden av norsk næringsliv. BIA-prosjektene kjennetegnes ved at de har høy innovasjonsgrad og stort potensial for verdiskaping. En krone til innovasjonsprosjekter i næringslivet i BIA utløser 2,1 kroner i private midler».

Komiteen vil legge til at BIA er et virkemiddel som stimulerer til relevans, fordi en bedrift selv legger penger i prosjektet og kvaliteten, og fordi de offentlige ressursene dedikeres en nasjonal konkurransearena.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at uansett hvilken analyse eller hvilket perspektiv på norsk forskningsinnsats man legger til grunn, er det næringslivets andel av forskningsinnsatsen som er årsak til at Norge scorer middels i Europa og på bunn i Norden når det gjelder forskningsinnsats regnet i pst. av BNP.

Komiteen viser til at norsk næringsliv består av mange små og mellomstore bedrifter, men også av store lokomotiver med internasjonal aktivitet.

Komiteen viser til at i SMB-segmentet har mange av aktørene liten tradisjon for systematisk FoU-arbeid og trenger både finansiell og kunnskapsmessig støtte for å komme i gang med å øke kunnskapsinnholdet i det de skaper. For de store internasjonalt orienterte selskapene er det naturlig å øke forskningsinnsatsen i de landene der de får mest igjen for de ressursene de selv setter inn.

Komiteen mener at for å øke forskningsinnsatsen i begge disse segmentene er offentlige virkemidler nødvendige.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener derfor det er svært viktig å utnytte det handlingsrommet Norge har i dag, særlig gjennom å styrke de insitamentene vi vet fungerer godt, eksempelvis BIA.

Disse medlemmer viser til at brukerstyrte prosjekter etter modell av BIA (Brukerstyrt innova-

sjonsarena) har til hensikt å støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i hele bredden av norsk næringsliv. En gjennomgang Forskningsrådet har gjort av prosjekter som har fått støtte via BIA, viser at prosjektene i BIA har større potensial for verdiskaping og bedre kvalitet enn prosjektene i andre programmer. BIA-midlene er rettet mot bedrifter med høye FoU-ambisjoner. Disse medlemmer vil styrke bevilgningene til BIA for å stimulere til økt innovasjon blant norske bedrifter.

Disse medlemmer viser til komiteens høring om meldingen den 8. april 2013, hvor NFRs divisjonsdirektør Anne Fahlvik i divisjon for innovasjon uttalte at gitt den norske næringsstrukturen med et betydelig innslag av små og mellomstore bedrifter var det viktigste tiltaket for å styrke Skattefunn-ordningen, å fjerne eller øke maksimal timesats.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke den næringsrettede forskningen gjennom å øke bevilgningene til Forskningsrådets program Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og andre bedriftsrettede satsninger.»

BRUKERSTYRT FORSKNING OG INNOVASJONS-PROSJEKTER

Komiteen viser til at Møreforskning har gjennom mange år evaluert effektene av brukerstyrte forsknings- og innovasjonsprosjekter. Effektene er gjennomgående positive: økt kunnskap, samarbeid og kunnskapsutveksling mellom næringsliv og akademia, økt nettverksaktiviteter mellom bedrifter nasjonalt og internasjonalt, mer teknologiutvikling og lønnsomhet som sikrer og utvikler arbeidsplassene.

Forskning og innovasjon utgjør, slik komiteen ser det, en avgjørende del i bedriftenes forbedringsstrategier – fornyelse av produkter, prosesser, materialer, fabrikkstrukturer, m.m. Med den stadig økende globaliseringen og kunnskapseksplosjonen utenfor Norge, vil det i økende grad bli behov for mer internasjonalt forskningssamarbeid og kunnskapsinnhenting til norskbasert næringsliv. Dette stiller både næringslivet og forskningsmiljøene overfor felles utfordringer som samfunnet må muliggjøre gjennom bedre betingelser for å lykkes gjennom økte og mer målrettede virkemidler.

Komiteen mener at et av de mest sentrale næringsrettede virkemidlene er Brukerstyrt innovasjonsarena – BIA-programmet. Det understøtter viktige utviklingsprosjekter både i de forskningsintensive bedriftene og i de mindre forskningsintensive. Det er dette virkemidlet som bidrar tungt til å øke bedriftens økte FoU-innvesteringer.

SKATTEFUNN

Komiteen vil videre vise til Skattefunn som raskt etablerte seg som en populær og ikke minst lite byråkratisk ordning som har bidratt til at næringslivets forskningsinnsats har økt. Dette er evaluert av SSB i rapport 2008/2. Evalueringen viste at hver krone som gis under Skattefunn, øker FoU-innsatsen i bedriftene med det dobbelte, at verdiskaping og innovasjon økte som følge av Skattefunn, og at mange bedrifter som ikke hadde noen FoU-aktivitet, ble stimulert til å starte et langsiktig FoU-arbeid. Forskningsinnsatsen i bedriftene ble i 2005 2,4 mrd. kroner høyere enn uten Skattefunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett hvor Skattefunn-ordningen blir styrket med 100 mill. kroner. Målet er å utløse mer innovasjon i næringslivet og styrke forskningsmiljøene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener skatteinsentiver som stimulerer til økt forskning i bedriftene, er det viktigste tiltaket for å styrke næringslivets forskningsinnsats. Skattefunn-ordningen som ble innført av Bondevik II-regjeringen, har bidratt til positive resultater for bedriftene, men ordningen må videreutvikles og styrkes for å ta høyde for bedriftenes reelle kostnader. Samtidig bør Skattefunn gjøres ekstra gunstig for nyetablerte bedrifter som ofte er sterkt forskningsintensive.

Et tiltak disse medlemmer vil iverksette for å styrke den private forskningsinnsatsen er å forbedre Skattefunn-ordningen. Ordningen ble opprettet i 2002 av regjeringen Bondevik II som et tiltak for å øke norsk næringslivs forsknings- og utviklingsinnsats. Statistisk sentralbyrå (SSB) har evaluert Skattefunn-ordningen, og avleverte sluttrapport i januar 2008 (rapport 2 av 2008). Evalueringen viser blant annet at for hver krone som gis under Skattefunn, øker FoU-innsatsen i bedriftene med det dobbelte, at verdiskaping og innovasjon har økt i perioden Skattefunn har eksistert, og at mange bedrifter som ikke hadde noen FoU-aktivitet, nå er stimulert til å starte et langsiktig arbeid. Ordningen er med på å støtte opp om lokal verdiskaping i hele landet. For å oppnå den ønskede styrking av ordningen mener disse medlemmer at det må foretas justeringer knyttet til de ulike begrensningene.

Disse medlemmer vil understreke behovet for å styrke Skattefunn-ordningen ved å øke grensen for egenutført FoU til 8 mill. kroner og ekstern FoU til 12 mill. kroner, fjerne regelen om maksimal timesats på 530 kroner, fjerne regelen om at antall timer

for egne ansatte begrenses til maksimalt 1 850 timer pr. år, og etablere en ordning som indeksregulerer beløpene for hhv. egenutført og innkjøpt FoU i Skattefunn-ordningen hvert år.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke Skattefunn-ordningen, gjennom å heve maksimalbeløpet knyttet til bedriftsintern og ekstern støtte, fjerne taket på timesats og utvide Skattefunn-ordningen til også å omfatte innovasjonsaktiviteter.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at krisen i Europa og utviklingen i det norske kostnadsnivået i forhold til våre viktigste handelspartnere gir norsk næringsliv og verdiskaping store utfordringer. Den særnorske kostnadsutviklingen, hvor regjeringen viser til at lønnskostnad pr. timeverk i industrien nå er ca. 70 pst. (kilde: Teknisk Beregningsutvalg) høyere enn hos våre handelspartnere i EU, må møtes med handlekraftige tiltak innen innovasjon, nyskaping og produktivtvekst om konkurranseutsatt virksomhet skal kunne utvikles i Norge. Kunnskapsutvikling i bedriftene er helt sentralt for å videreutvikle og sikre Norge som et velstandssamfunn.

NÆRINGS-PH.D.

Komiteen vil også peke på at nærings-ph.d.-ordningen bør styrkes og at det blir lagt ytterligere ressurser inn på å gjøre ordningen kjent, slik at flere bedrifter kan nyttiggjøre seg av ordningen.

Komiteen viser til at flere enn de her omtalte innovasjonsrettede satsningene i Norges forskningsråd har vist gode resultater når de har blitt evaluert, og får gode skussmål i meldingen.

På dette grunnlag vil komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre understreke viktigheten av en styrket satsing på disse virkemidlene generelt og BIA og Skattefunn spesielt. Disse medlemmer mener at det historiske mulighetsrommet Norge nå har til å hente inn forspranget til de nasjonene vi handler og konkurrerer med, må benyttes, og at de næringsrettede forskningssatsingene må styrkes. Høy kvalitet på forskningen og kunnskapsutvikling og innovasjon i bedriftene er helt sentralt for å videreutvikle og sikre norsk velstand og det norske velferdsnivået.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og

Venstre mener det på sikt bør være en målsetting å gjøre nærings-ph.d.-ordningen rettighetsbasert.

På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2015, legge frem forslag om rettighetsfesting av nærings-ph.d.-ordningen.»

TTO

Komiteen viser til at flere av universitetene har etablert Technology Transfer Offices, såkalte TTO-er. Disse er en del av universitetenes virksomhet, men er ofte etablert sammen med de regionale helseforetakene i samme region. De etablerte TTO-ene har også et regionalt ansvar for å bistå med kommersialisering av forskningsresultater fra andre aktører i sektoren. Komiteen har merket seg at regjeringen vil «vurdere hvordan kommersialiseringsapparatet på et overordnet plan er organisert og finansiert i universitets- og høyskolesektoren, og om intensjonene i endringene i lovverket er oppfylt. Spesielt ønsker regjeringen å se nærmere på samarbeidet institusjonene imellom, og mellom utdanningsinstitusjonene, forskningsinstituttene og nærings- og arbeidsliv».

Komiteen mener en slik vurdering er fornuftig og mener det i den sammenheng bør vurderes hvorvidt det ville være formålstjenlig å etablere et nasjonalt teknologioverføringskontor som kan bistå de lokale TTO-ene og de institusjonene som selv ikke finner det formålstjenlig å etablere TTO. Et slikt kontor ville også kunne bidra til at de lokale TTO-ene kunne spisse seg inn mot sine institusjoners akademiske profilerte områder, i visshet om at kompetanse på innovasjon og kommersialisering innen andre disipliner kunne hentes på nasjonalt nivå. En slik nasjonal enhet kunne være organisert under Forskningsrådet innovasjonsdivisjon. Komiteen viser til at University of California alene har omtrent like mange studenter som hele den norske UH-sektoren. Universitetet har også ti campuser hvor samtlige har egen TTO, samtidig som de har en TTO med ansvar for å koordinere kommersialiseringsarbeidet og bistå TTO-ene på den enkelte campus ved behov.

Komiteen viser til svarbrev 10. april 2013 fra Kunnskapsdepartementet om ovennevnte tema og merker seg at regjeringen blant annet svarer «spørsmålet fra komiteen vil kunne bli et tema i den vurderingen som skal gjøres».

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener TTO-ene (Technology Transfer Office) som er etablert av norske universiteter og høyskoler spiller en viktig rolle i kommersiali-

sering av forskning fra universitets- og høyskolesektoren. For å kunne finansiere flere kommersialiseringsprosjekter er det viktig at rammene for Forskningsrådet program Forny 2020 økes. Kommersialiseringstrykket i norsk forskning er for svakt, dette gjelder i særlig grad i universitets- og høyskolesektoren og i helseforetakene.

Disse medlemmer mener at for at forskningsresultater lettere skal kunne kommersialiseres og for å øke sannsynligheten for at entreprenører overlever de kritiske første årene i virksomhetens liv, er det behov for offentlige midler til å finansiere et helhetlig inkubatorprogram. Dette er særlig viktig i de større universitetsbyene der inkubatorer gir en vesentlig bidrag til at studenter, forskere og andre entreprenører kan komme i gang med ny næringsvirksomhet.

MEDARBEIDERDREVET INNOVASJON

Komiteen viser til at norske arbeidstakere er preget av faglighet, omstillingsevne, selvstendighet og ansvar. Norge har en ledelseskultur basert på korte veier mellom beslutning og iverksetting og mange beslutninger baseres på medarbeiderinvolvement og samarbeid. Dette gir Norge helt andre betingelser for medarbeiderdrevet innovasjon og en unik styrkeposisjon som vanskelig kan kopieres av andre land. Det er viktig å forske på medarbeiderdrevet innovasjon på et nordisk nivå for å få kunnskap om denne formen for innovasjon.

Kommersialisering av forskningsresultater

Komiteen viser til at effektive og målrettede virkemidler som støtter piloterings- og demonstrasjonsaktiviteter i næringsvirksomheter vil bidra til å forenkle og forkorte prosessen fra forskning til produkt/tjeneste.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener kommersialisering av forskningsresultater er et viktig virkemiddel for å sikre et innovativt og fremtidsrettet næringsliv. I forskningsmeldingen fra 2009 heter det at «det er et mål at kommersialisering fra norske universiteter og høyskoler, helseforetak og forskningsinstitusjoner minst skal være på nivå med sammenliknbare land». Sammenligner man kommersialiseringsresultater, patentsøknader osv. med de andre nordiske landene, er det etter disse medlemmers mening langt igjen til dette målet er nådd.

Disse medlemmer ønsker en langt mer målrettet satsing på kommersialisering av forskningsresultater. Det innebærer å legge til rette for bedre vilkår for næringslivet ved å for eksempel styrke Skattefunn-ordningen.

Samtidig mener disse medlemmer at det er viktig å etablere insentiver for at universitets- og høyskolesektoren i større grad enn i dag skal jobbe målrettet med kommersialisering av forskningsresultater.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for hvordan insentivene for kommersialisering av forskningsresultatene kan styrkes og hvordan virkemiddelapparatet kan bidra til dette, samt utvide gaveforsterkningsordningen til også å gjelde kommersialiseringsaktiviteter.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener Inkubatorprogrammet og den lokale forvaltningen av inkubatorene må sees i sammenheng med de virkemidlene som er tilgjengelige i Innovasjon Norge og i Forskningsrådet. Det er behov for å vurdere om de ulike virkemidlene som skal hjelpe virksomhetsetablering og tidlig fase vekst bør koordineres og samles bedre enn det som er tilfellet i dag.

Disse medlemmer ønsker særlig å styrke ordninger hvor det stimuleres til samarbeid på tvers mellom akademia og forskning på den ene siden og private virksomheter på den andre siden. Større involvering av næringslivet i forskningen øker sannsynligheten for at forskningen blir utnyttet og verdier skapt på sikt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til øvrige merknader i innstillingen om forskningens rolle i et dannelsesperspektiv. Disse medlemmer vil gjenta sin understrekning vedrørende behovet for å satse tilstrekkelig på fri grunnforskning, solide grunnbevilgninger til institusjonene, og at de tematiske prioriteringene i årene som kommer bør utvides slik at disse også inkluderer kulturdimensjonen i samfunnsutviklingen, herunder humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning. Etter disse medlemmers mening er det ingen motsetning mellom disse momentene og det å ønske en mer målrettet satsing på kommersialisering av forskningsresultater – snarere er det snakk om komplementerende prioriteringer.

Tematiske satsingsområder

Komiteen viser til at meldingen står fast ved de tematiske og teknologiske prioriteringene fra forrige forskningsmelding, og støtter disse.

Komiteens medlem fra Venstre mener likevel at de tematiske prioriteringene bør suppleres med temaer som berører kulturdimensjonen i samfunnsutviklingen, og som i større grad synliggjør betydningen av humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning. Dette medlem har merket seg at Forskningsrådet har tatt til orde for at en oppdatering av de tematiske prioriteringene burde gi rom for temaet «Utdanning, kompetanse og kulturell kapasitet», og støtter dette.

KLIMA- OG MILJØFORSKNING

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil framheve satsingen på klima- og miljøforskning. Flertallet vil understreke betydningen av de høye ambisjonene Norge har for miljøforskningen. Tapet av naturmangfold og klimaendringene er de to største miljøutfordringene menneskeheten står overfor. For å oppnå resultater i internasjonal miljøpolitikk trengs store internasjonale kunnskaps- og forskningsprosesser som FNs internasjonale klimapanel (IPCC) er et godt eksempel på. FNs etablering av et naturpanel er tilsvarende viktig for det internasjonale miljøarbeidet knyttet til naturmangfold.

Flertallet har registrert at norske forskningsmiljøer bidrar tungt i arbeidet under IPCC. Flertallet er tilfreds med at Trondheim er kandidat til å få et av delsekretariatene under Naturpanelet, og ser at norske forskningsmiljøer er godt posisjonert til å bli tunge bidragsytere i arbeidet under Naturpanelet. Flertallet mener det er avgjørende at miljøforskningen prioriteres høyt nok til at norske forskere og institusjoner også kan være tunge bidragsytere i IPCC og Naturpanelet i framtiden.

Flertallet vil også understreke det økende behovet for samfunnsvitenskapelig miljøforskning. Effekten og samvirkningen av forskjellige miljøvirkemidler, samt forskning på endringsvilje og hva som skaper endring i en befolkning er stadig mer etterspurt i den offentlige debatten. Flertallet vil også peke på at dette er forskning, og kunnskap som er avgjørende for at beslutningstakere kan klare å omsette miljøpolitisk vilje til tiltak som faktisk fører til miljøforbedringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norges forskningsråd har gjennomført en internasjonal evaluering av norsk klimaforskning og at denne evalueringen ble ledet av professor emeritus Thomas Rosswall, tidligere administrerende direktør i Det Internasjonale Vitenskapsrådet. Disse medlemmer viser til at mens norsk klimaforskning i hovedsak får gode skussmål, settes det også noen ankepunkter. Et slikt ankepunkt fremkommer i rapportens kapittel 2.1.1.6 «En god

forståelse av klimasystemet kan ikke oppnås uten en dedikert innsats for å forstå hva som bidrar til klimændringer fra naturlige klimaprosesser. Den geologiske historien dokumenterer tydelig sterk klimaforandring forbundet med variabel solenergi, selv om den eksakte mekanismen ikke er identifisert. Dette bør føre til en helhetlig internasjonal innsats, men det overraskende er at den verdensomspennende vitenskapelige innsatsen for å øke vår forståelse av de naturlige variasjonene er svært begrenset. Dette er mest sannsynlig relatert til de begrensede midlene som er tilgjengelig for grunnleggende forskning». Disse medlemmer er enig i at innsatsen for grunnleggende forskning på klima, også for å øke forståelsen av naturlige klimavariasjoner, bør styrkes.

ARBEIDSLIVSFORSKNING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil påpeke betydningen av arbeidslivsforskning i forhold til hvordan virksomheter fungerer, sett i relasjon til den norske modellen.

VALGFORSKNING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det bør opprettes et program for valgforskning med et langsiktig perspektiv som sikrer forutsigbarhet og lange linjer på et forskningsfelt som er viktig for demokratiet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et valgforskningsprogram.»

PETROLEUMSFORSKNING

Komiteen viser til at petroleumsforskningen ikke er med i EUs nye program Horisont 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det er ekstra nødvendig med oppmerksomhet på denne forskningen i Norge. Disse områdene reflekterer særlig sentrale samfunns- og næringslivsutfordringer i landet vårt, og de ligger nær internasjonale satsingsområder.

HELSEFORSKNING

Komiteen viser til at Norge har svært solide fagmiljøer innenfor mange områder innen medisin

og farmasi, både innenfor akademien, i helseforetakene og i den farmasøytiske industrien. Komiteen vil peke på at det er ønskelig om flere av nyvinningene ble kommersialisert i Norge.

Komiteen ønsker et styrket samarbeid mellom helse- og omsorgssektoren, akademien og næringslivet på helseområdet. Det ligger store muligheter i flere møteplasser for dialog om forskning og innovasjon på et område der Norge har et veldig godt utgangspunkt. Komiteen er derfor positiv til at Topplederforumet for HelseOmsorg21 er etablert. Det vil etablere dialog, bidra til samordning, synliggjøre forsknings- og kunnskapsbehov, bidra til kunnskapsspredning og brukermedvirkning for å nevne noe. Det utvikles også en strategi for helse- og omsorgsforskning og innovasjon for det 21. århundret, kalt HelseOmsorg21.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har en langsiktig satsing på innovasjon og næringsutvikling i helse- og omsorgssektoren (2007–2017).

Regjeringens satsing på bioteknologi er forankret i nasjonale strategier for forskning og utvikling innen bioteknologi.

Flertallet er kjent med at regjeringen, gjennom langsiktige satsinger innen forskning, herunder klinisk forskning, utvikling og innovasjon i helse- og omsorgssektoren, har vist betydelig politisk vilje og forpliktelse på mange felt, også på legemiddelfeltet. Tiltak for å øke omfanget av kliniske studier og innovasjon og kommersialisering på legemiddelområdet er bl.a. løftet frem i Meld. St. 10 (2010–2011) God kvalitettrygge tjenester, Nasjonal helse- og omsorgsplan og i St.meld. nr. 7 (2008–2009) Et nyskapende og bærekraftig Norge. Flertallet viser til en undersøkelse utført av Norsk Bioteknologiforum fra 2012 viser at Norge har flere legemidler til klinisk utprøving fra norske selskap målt pr. innbygger enn Sverige. Tilsvarende ligger Norge høyt sett i europeisk sammenheng, både målt pr. innbygger og ellers på samme nivå som de andre nordiske landene med hensyn til faktisk antall legemidler fra norske selskap for utprøving.

Flertallet viser til at det er et synkende antall kliniske studier i Norge, så vel som i de øvrige nordiske landene. Flertallet er kjent med at regjeringen har møtt denne utviklingen med en langsiktig satsing for å øke volum av og kvaliteten på klinisk forskning og kliniske studier i Norge og Norden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folke-

parti og Venstre er kjent med NIFU-rapport 28:2011 Ressursinnsatsen i medisinsk og helsefaglig forskning og utviklingsarbeid i 2009, som viste at det brukes 7 mrd. kroner på farmasøytisk og medisinsk forskning pr. år, og at Norge ligger som nr. to i verden når det gjelder offentlig finansieringsstøtte til medisinsk helseforskning. Rapporten viser også at mens antall publikasjoner og siteringer fra norske forskere har økt betraktelig, ligger vi langt etter land det er naturlig å sammenligne seg med når det gjelder patentering og kommersialisering.

Disse medlemmer vil peke på at årsakene til dette er sammensatte, men at manglende koordinering av det statlige virkemiddelapparatet kan synes å være en årsak. Disse medlemmer vil peke på at mange departementer har en viktig rolle å spille i arbeidet med å tilrettelegge for vekst i farmasøytisk og bioteknologisk næringsliv, og at Nærings- og handelsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet er de viktigste. Koordinering mellom særlig disse tre departementene er en avgjørende faktor for hvorvidt Norge kan lykkes med å skape vekst i farmasøytisk industri og bioteknologiske næringer. Disse medlemmer mener det offentlige virkemiddelapparatet og finansieringskanalene i større grad bør bidra til å stimulere samhandling mellom academia og industrien og å bidra til at samhandling blir meritterende for medisinsk forskningskarriere og at klinisk utprøving ved helseforetakene vektlegges sterkere enn i dag.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener også en større andel av de totale midlene til helseforskning bør tildeles på en nasjonal konkurransearena fordi dette vil bidra til å sikre kritisk masse i forskningsmiljøene og sikre både relevans og kvalitet i forskningen.

Disse medlemmer vil videre vise til høringsuttalelse fra Legemiddelindustrien (LMI) som blant annet peker på at kulturen for samarbeid mellom legemiddelindustri og academia er svakere i Norge enn i mange andre land, og at forskning i samarbeid med legemiddelindustrien ikke i tilstrekkelig grad fungerer meritterende i Norge. Disse medlemmer vil peke på at USA er et eksempel på et land hvor denne kulturen er langt sterkere, og som også lykkes bedre med å konvertere gode forskningsresultater til innovasjon, til nytte for både pasienter, academia og næringsliv.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at det kan se ut som om de forskjellige helseforetakene har valgt forskjellige profiler på sin forskningspolitikk. Disse

medlemmer viser til brev fra Kunnskapsdepartementet 10. april 2013 og slutter seg til at:

«Det er viktig å sikre et godt forskningssamarbeid mellom helseforetak og universiteter, høyskoler samt private og ideelle institusjoner.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det bør være et mål at offentlige forskningsmidler først og fremst tildeles ut fra kvalitet, og at partnere utenfor helseforetakene snarere bør tale til prosjektets fordel enn å bidra i disfavør.

Komiteen viser til at demografien i Norge er under endring. Flere lever lenger, og det blir flere eldre. For å møte denne utfordringen vil komiteen vektlegge demens og aldringsforskning innenfor helse- og velferdsforskningen.

Komiteen vil også peke på at kommunene nylig har blitt pålagt et medvirkningsansvar for forskning i primærhelsetjenesten. Komiteen mener forskning i primærhelsetjenesten er viktig for kvalitetsutvikling av tjenestene og mener utviklingen i omfang og kvalitet på forskning i og om primærhelsetjenesten bør evalueres mot slutten av kommende stortingsperiode.

Komiteen viser til at det i meldingen står at det er behov for en sterkere kobling mellom identifiserte kunnskapshull i helseforskningen og prioritering av forskningsressurser. Identifiserte kunnskapshull bør utløse prosesser for prioritering og tildeling av forskningsmidler. Komiteen er kjent med at regjeringen ønsker å sikre at det forskes på de områdene innenfor helse og omsorg der behovene er størst. For å få bedre oversikt over total forskningsaktivitet og kunnskapsbehov innenfor ulike medisinske og helsefaglige områder (f.eks. kreft, forebygging, tjenesteforskning mv.), er det ønskelig at Health Research Classification System tas i bruk på tvers av forskningssektorene for å gi en nasjonal oversikt. Dette er et verktøy som gjør det mulig å avdekke forskningssvake områder, slik at beslutningstakere, helse- og omsorgstjenesten og Norges forskningsråd kan vurdere og prioritere forskningsinnsatsen inn mot dagens og forventet sykdomsbyrde. Kunnskapssenteret oppsummerer årlig forskningsgap som er synliggjort gjennom kunnskapsoppsummeringer. I styringsdialogen med helseforetakene må det være et overordnet mål i arbeidet med forskning at kunnskapssvake områder skal kartlegges og følges opp.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet vil også vise til at det over både offentlige og ikke-offentlig budsjetter brukes milliardbeløp på medisinskfaglig forskning i Norge. Samtidig brukes det begrensede midler på andre fag-

lige disipliners forskning på helsefeltet, noe som fremkommer i departementets svarbrev 12. april 2013 til komiteen. Disse medlemmer vil peke på at det politiske fokuset, og omtalen i samfunnsdebatten for øvrig på ressursbruk i det offentlige helse tilbudet, er betydelig. Disse medlemmer mener dette burde føre til at flere midler allokteres til å kartlegge hvordan ressursene i sektoren kunne utnyttes bedre. Disse medlemmer vil særlig peke på behovet for mer samfunnsvitenskapelig, økonomisk og humanistisk forskning på helsevesenet og helse tjenestene.

Komiteen vil videre vise til at Life Science Center ved Universitetet i Oslo nå er klar for oppstartsbevilgning. Komiteen viser til at Life Science Center er et av to prosjekter som i «Opptrapping 2030» av NHO trekkes frem som særskilt viktige satsinger innen norsk forskningsinfrastruktur. Et tverrfaglig senter for livsvitenskapene plassert i Gaustadbekkdalen, midt mellom dagens Universitetet i Oslo og Oslo universitetssykehus, tidligere Rikshospitalet, vil etter komiteens oppfatning være et viktig bidrag til å løfte livsvitenskapene og kunne bidra til bedre forskning til fremme av folkehelsen og økt livskvalitet for syke. Et slikt senter vil også kunne bidra til mer innovasjon i helsevesenet og ikke minst økt kommersialisering basert på norske forskningsresultater.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Venstres alternative statsbudsjett for inneværende år, jf. Innst. 12 S (2012–2013), hvor det ble satt av 20 mill. kroner for å sikre hurtigere fremdrift i prosjektet.

IKT-strategi

Komiteen er kjent med at det offentlige bevilger ca. 2 mrd. kroner til forskning og utvikling innen IKT hvert år. En del av dette kommer som en andel av de årlige basisbevilgningene til universitetene og høgskolene. Verdikt-programmet (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT) er den største offentlige programsatsingen innenfor IKT. Programmet varer til 2014. St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning pekte på IKT som ett av tre FoU-områder der det er behov for særskilte strategier. Målet er å sikre fremragende forskningsresultater og nasjonal kompetanse på et høyt nivå. En internasjonal ekspertkomité har nylig gjennomført en evaluering av norsk IKT-forskning. Evalueringen viser at det er god kvalitet på den nasjonale forskningen, men at det fortsatt er rom for forbedringer. En viktig anbefaling er at Norge trenger en nasjonal strategi som angir retningen for forskningsinnsatsen. Regjeringen arbeider

med nasjonal strategi for forskning og utvikling innenfor IKT tilsvarende strategiene som er allerede utarbeidet for bioteknologi og nanoteknologi. IKT-strategien vil legge føringer for den videre satsingen og innretningen av forskningsinnsatsen på området.

2.7 En attraktiv forskerkarriere

Komiteen vil vise til behovet for at forskerkarriere i alle deler av offentlig sektor må være et attraktivt valg for mennesker som allerede har høy utdanning og ofte attraktive karrieremuligheter i andre sektorer. Kvaliteten på den utdanning og forskning som leveres i akademia er avhengig av at de fremste kandidatene rekrutteres til sektoren.

Komiteen mener det er viktig å gjøre forskerkarriere attraktivt på andre måter. Dette kan det legges til rette for på flere måter. Satses det på tid til forskning, god forskningsinfrastruktur og oppbygging av sterke og utfordrende forskningsmiljøer vil det bidra i positiv retning. Samtidig vet vi at utstrakt bruk av midlertidighet i UH-sektoren, og til dels lang midlertidighet, gjør at mange, tilsynelatende særlig kvinner, vegrer seg for å satse på en karriere innen akademia.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, legger til grunn at med dagens tariffmodell vil neppe statsansatte forskere kunne bli lønnsledende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser i den forbindelse til at det å forene familieliv og en forskerkarriere er krevende. Disse medlemmer mener dette har negativ innvirkning både på rekruttering av yngre forskere generelt og på rekruttering av kvinner spesielt. Disse medlemmer mener det vil være et viktig tiltak å innføre ordninger som gjør det enklere å kombinere en forskerkarriere med et familieliv. Disse medlemmer viser til at Sveits i handlingsplanen for The Swiss National Science Foundation (SNSF) 2013–2016 har utformet en modell, kalt «120 %-modellen» for nettopp å møte denne utfordringen. Intensjonene med «120 %-modellen» er at den skal bidra til mer fleksibel karriereplanlegging for målgruppen og forhindre at forskningsaktiviteter blir forsinket eller ikke avsluttet. Tiltaket er målrettet mot postdoktorer som har omsorgsforpliktelser for barn, har demonstrert et potensial for en videre karriere i akademia, og som har minst 80 prosent av lønnen finansiert gjennom ressurser fra SNSFs. «120 %-modellen» innebærer at postdoktoren kan redusere arbeidstiden, der en 60 prosent stilling er laveste grense. Stillinger med redusert arbeidstid kan få inntil 20 prosent økonomisk

støtte utover den opprinnelige stillingsprosenten, og dette skal brukes til å ansettes en «støttende person» (tekniker, laboratorieassistent, vitenskapelig assistent e.l.) for å gjennomføre undersøkelser og avlastningsoppgaver. De ekstra kostnadene vil da vanligvis bli på maksimalt 20 prosent. Disse medlemmer tror et lignende tiltak i Norge vil kunne gjøre det lettere å beholde forskere i småbarnsfasen. Disse medlemmer tror også det vil kunne ha en god effekt på kvinneprofilen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede nærmere mulighetene for å innføre en '120%-modell' for bedre å legge til rette for å kunne kombinere familieliv med en forskerkarriere.»

Midlertidighet

Komiteen mener at omfanget av midlertidighet bør reduseres, utenom de stillinger som i sin karakter er midlertidige, for eksempel stipendiater og stillinger på post-doc-nivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for høyere utdanning, som viser at akademia har redusert midlertidigheten i perioden 2005 til 2012. Det er en kraftig nedgang i midlertidighet blant saksbehandler- og utrederstillinger fra 19,7 pst. til 14,8 pst., mens nedgangen blant undervisnings- og forskerstillinger er fra 19,9 pst. til 18,8 pst. Det er gledelig at bruken av midlertidighet er på vei ned, men det er behov for å forsterke innsatsen slik at bruken av midlertidige i UH-sektoren kan gå ytterligere ned.

Flertallet ser svært positivt på at meldingen tar et oppgjør med midlertidigheten i sektoren. Trygge og gode lønns- og arbeidsvilkår er en forutsetning for kvalitet i forskningen.

Flertallet mener at utarbeidelse av handlingsplaner er et godt tiltak, og disse bør inneholde et krav om at partene skal gjennomgå hjemmelen for hver ansatt som har vært midlertidig ansatt i mer enn fire år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg omtalen i meldingen om midlertidighet i UH-sektoren. Disse medlemmer vil understreke at midlertidighet innebærer en betydelig utfordring med tanke på rekruttering og å sikre gode arbeidsvilkår i akademia. Disse medlemmer viser til at en av grunnene til at midlertidighet er et særlig problem i akademia, er

at det gis større adgang til midlertidig ansettelse i staten enn i privat/kommunal sektor. Årsaken er at statlige virksomheter er regulert av tjenestemannsloven, som har lavere terskel for midlertidighet enn arbeidsmiljøloven.

Disse medlemmer mener at det aller mest effektive tiltaket for å få bukt med midlertidighet i akademia – ved siden av ulike handlingsplaner og økonomiske insitamentter – er å stramme inn på total tillatt lengde en arbeidstager kan være midlertidig ansatt. I dag er det en maksimumsgrense på fire år, men mange opplever altså å gå i midlertidige stillinger i akademia – utover stillinger som i sin karakter skal være midlertidige – i både åtte, ti og tolv år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er kjent med at det er stor forskjell mellom instituttene og institusjonene innen UH-sektoren hva gjelder omfanget av midlertidighet. Disse medlemmer er også kjent med at noe av forklaringen er at for de ansatte i instituttsektoren gjelder arbeidsmiljøloven og dermed sterk regulering av bruk av midlertidighet, samtidig som styringsretten er sterkere. For UH-sektoren gjelder imidlertid tjenestemannsloven for de fleste akademikerne, noe som innebærer stor åpning for bruk av midlertidighet, men en langt svakere styringsrett. Disse medlemmer mener, i likhet med regjeringen, at det er ønskelig at universiteter og høyskoler opprettholder og øker den eksterne finansieringen av sin aktivitet. Dette vil også medføre tidvis bortfall av inntekter og behov for å overføre kompetanse til andre satsingsområder. I lys av dette mener disse medlemmer at regjeringen bør vurdere hvorvidt det er nødvendig å modernisere tjenestemannsloven for å imøtekomme nye behov hos arbeidstakere og arbeidsgivere.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre vil ha en hovedregel om en maksimumsgrense på to år for midlertidige ansettelser i både statlig og privat/kommunal sektor, noe som åpenbart ville være et svært viktig tiltak for å få ned midlertidigheten i akademia.

Dette medlem viser i denne forbindelse til Dokument 8:65 S (2012–2013) om et moderne, trygt og fleksibelt arbeidsliv – forslag om endringer i arbeidsmiljøloven m.m.

Innstegsstillinger

Komiteen er positiv til at flere fagmiljøer ønsker å omfattes av forsøksordningen med innstegsstillinger. Komiteen forventer at regjeringen vurderer om det også er andre fagområder enn de som er foreslått som bør omfattes av ordningen i forbindelse med sitt forslag til endring av UH-loven. Komite-

teen forventer at forslag sendes til høring til berørte parter.

Komiteen vil også understreke at ordningen må utformes slik at den ikke bidrar til mindre mobilitet og ikke bidrar til økt midlertidighet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at en samlet opposisjon allerede i forbindelse med behandlingen av den forrige forskningsmeldingen i 2009 foreslo innføringen av en prøveordning med innstegstillinger («tenure track»).

Videre vil komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre understreke at det er viktig at flest mulige fagretninger får muligheten til å opprette denne type stillinger, og at det ikke bare begrenses til enkelte fagretninger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at tilbakemeldingene fra flere av høringsinstansene er avventende når det gjelder de nye innstegstillingene. Disse medlemmer har merket seg at forslaget fra regjeringen innebærer at en betydelig andel av disiplinene innen akademia er tenkt holdt utenfor ordningen med innstegstillinger, og at dette blant annet gjelder de mer kvinneorienterte fagområdene humaniora og samfunnsvitenskap.

Likestilling

Komiteen viser til meldingens gjennomgang av kjønnsbalansen i forskningen. Det er nå like mange kvinner som menn som tar doktorgrad, og kvinneandelen på førsteamanuensisnivå er på ca. 40 pst. Den varierer imidlertid mye mellom fagene. Knapt én av fire professorer er kvinner, og kvinneandelen blant forskere i næringslivet er lav.

Komiteen har merket seg at regjeringen vil videreføre ulike virkemidler for å få en jevnere balanse mellom kvinner og menn i toppstillinger i forskningen, og ser fram til ytterligere tiltak som kan øke tempoet i dette arbeidet.

Komiteen vil understreke at det er svært gledelig at antall kvinner som tar høyere utdanning jevnlig øker, men vil samtidig minne om den betydelige utfordringen knyttet til økt kvinnerepresentasjon på høyere nivå i akademia. Som det fremgår av meldingen, er rekrutteringen av kvinner til forskning jevnt over god, men man har likevel utfordringer knyttet til store forskjeller mellom fagområder og mellom sektorer.

Komiteen vil understreke at det er viktig å skape ordninger som sikrer at kvinner har reell

mulighet til å fortsette i en forskerkarriere – fra stipendiatfasen og helt opp til professorkompetanse. Det må derfor legges til rette for mange praktiske forhold – for eksempel fleksible arbeidsordninger, barnehageplasser mv. – som er viktige for begge kjønn i ulike overgangsfaser, men som særlig viser seg å være avgjørende for kvinner. I tillegg er det få kvinner i toppstillinger på universiteter og høyskoler – knapt én av fire professorer er kvinner. Norge kommer således ikke særlig godt ut i internasjonale sammenligninger vedrørende andelen kvinner i akademiske toppstillinger.

Komiteen mener mangfold blant vitenskapelig ansatte er viktig både fordi det har en påvirkning på hvilke rollemodeller studenter har, på hvem som styrer kunnskapsutviklingen og på prestisje generelt i samfunnet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, mener en ikke bare må se på hvilke tiltak som kan gjøres innenfor akademia, men også hvilke velferdsordninger som skal til for å sikre at det er mulig å ha familie og omsorgsansvar.

Flertallet mener antallet midlertidige stillinger i akademia må ned for å gjøre det mer attraktivt for kvinner å velge dette som karrierevei.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at departementet vil be Komité for kjønnsbalanse i forskning (Kif) om konkrete forslag til hvordan man raskere kan nærme seg målet om kjønnsbalanse i toppstillinger ved universiteter og høyskoler, i tillegg til at ordningen med insentivmidler til MNT-fagmiljøer som tilsetter kvinner, videreføres mens den evalueres.

Dette flertallet mener det i rekruttering og ansettelse av vitenskapelig ansatte må være en bevissthet omkring kjønnsbalanse, og det må kunne brukes tiltak som motarbeider de eksisterende strukturelle ulikhetene.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener en må ha klare planer for likestillingsarbeidet, hvor man setter opp måltall og innrapporterer resultater. Det er en utfordring at institusjonene ofte har gode likestillingsstrategier, men at det ofte mangler på gjennomføringen og oppfølgingen av disse.

Når institusjonene utarbeider forskningsprosjekter som søker intern eller ekstern finansiering, mener dette flertallet at det vil være et godt tiltak å påse at likestilling er integrert i prosjektet. Dette kan for eksempel være gjennom en handlingsplan som beskriver hvordan man i prosjektperioden skal til-

trekke seg kvinnelige forskere, eller ved å dokumentere at kvinnelige forskere og rekrutter allerede er integrert. Norges forskningsråd stiller krav om likestilling i forbindelse med utlysning av midler til nye sentre for fremragende forskning (SFF). Tilsvarende krav kan institusjonene stille overfor egne forskningsmiljøer.

En forutsetning for å få nok kvinner inn i vitenskapelige stillinger er både at det finnes kvinnelige studenter på alle fagområder, og at studenter oppfordres til å velges en akademisk karriere. Dette flertallet mener at mentorordninger, hvor vitenskapelig ansatte veileder og følger opp studenter og stipendiater av det underrepresenterte kjønn, er en god måte å gjøre dette på.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre hadde ønsket seg en langt mer offensiv tiltakspakke når forskningsmeldingen først ble fremlagt.

Disse medlemmer mener det er behov for et bredt spekter av tiltak for å øke kjønnsbalansen i akademia – herunder å vurdere økt bruk av insentivmidler til flere fagmiljøer, sektorvise nasjonale tiltaksplaner, muligheten for nedskrivning av studielån ved påbegynt forskerkarriere og å pålegge institusjonene høyere, konkrete måltall i handlingsplaner mv.

Disse medlemmer er kjent med at Universitetet i Tromsø har gode resultater på likestillingsområdet, og mener at flere av tiltakene som er innført der også kan vurderes på nasjonalt nivå.

Disse medlemmer viser for øvrig til den forestående behandlingen av Dokument 8:69 S (2012–2013), hvor det blant annet tas til orde for at regjeringen snarlig må komme til Stortinget med en sak som inneholder konkrete tiltak for å øke kjønnsbalansen i akademia.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er et overordnet problem at akademia i altfor stor grad er mannsfavoriserende. Kravene som stilles for å lykkes med en akademisk karriere, går dårlig overens med det å skulle kombinere omsorg og karriere.

Dette medlem viser til at mange kvinner tradisjonelt velger trygge karriereveier, og en reduksjon av antall midlertidige stillinger vil kunne gjøre akademia til et reelt alternativ for flere kvinner.

Dette medlem har merket seg at kvinner tar større ansvar for undervisningsaktiviteten ved institusjonene. Dette har den konsekvens at de ikke får brukt like mye tid som menn på forskningsaktiviteter. Dette medlem mener dette bør vektes annerledes siden det er forskningsaktivitet, og ikke undervisning, som formelt ligger til grunn for vurderingen av hvor faglig kompetent en person er.

Dette medlem mener det er påvist at en ved å øremerke en andel stillinger for kvinner også vil få et høyere antall kvinnelige søkere. Derfor er det viktig med tydelige stillingsutlysninger.

Dette medlem mener at foruten mentorordninger kan tiltak som kjønns-poeng vurderes der det over lengre tid er problemer med å rekruttere et underrepresentert kjønn.

Mobilitet

Komiteen mener at mobiliteten blant norske forskere ikke er tilfredsstillende. Meldingen viser at norske forskere bare i liten grad beveger seg mellom landsdelene, mellom akademia og næringsliv og mellom Norge og utlandet. Komiteen er tilfreds med at mange med ikke-norsk statsborgerskap kommer til Norge og således bidrar til internasjonalisering, men mener det bør være et mål at flere nordmenn med norsk master- og doktorgrad i større grad bidrar til internasjonalisering av norsk forskning. Komiteen er kjent med at Sveits har særskilte stipender for forskere med barn. Å ha barn i småbarnsalder er ofte sammenfallende i tid med en begynnende forskerkarriere. Derfor mener komiteen at et stipend for utreisende forskere med småbarn ville gjøre at flere reiser ut tidlig i karrieren og skaffer seg internasjonale nettverk.

Komiteen mener et økt ambisjonsnivå og større ressurser til norsk forskning vil gjøre det mer attraktivt for dyktige utenlandske forskere å arbeide i Norge for kortere eller lengre tid. Den økonomiske krisen mange land opplever fører også til kutt og økt arbeidsledighet innen høyere utdanning og forskning. Norge bør benytte denne muligheten til aktivt å rekruttere fremragende utenlandske forskere til Norge. Regelverket for slik rekruttering oppleves ofte som strengt og byråkratisk.

Komiteen ber regjeringen vurdere tiltak for å sikre enkel og rask saksbehandling av søknader om opphold for undervisningspersonell, doktorgradsstipendiater og forskere fra utlandet, uten at dette går på bekostning av behovet for god saksbehandling og sikker kontroll.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil forenkle reglene gjennom et såkalt «hurtigspor» for kunnskapsarbeidere med særlig verdifull kompetanse for Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener forskning i økende grad er global, og rekrutteringen til stillinger i norsk forskning er også i økende grad internasjonal. Samtidig ser man at konkurransen om de beste forskerne øker. Den viktigste ressursen for

norsk forskning er de ansatte og den kompetanse de besitter. Det vil derfor være avgjørende at man evner å trekke til seg og rekruttere de aller dyktigste medarbeiderne. Vår velferdsmodell vil til en viss grad være attraktiv for de beste internasjonale forskerne, men mulighetene for å realisere sine vitenskapelige ambisjoner vil alltid være aller viktigst ved valg av arbeidssted. Disse medlemmer vil derfor legge opp til en offensiv rekrutteringsstrategi for unge forskertalenter.

Disse medlemmer mener yngre forskere rekrutteres gjennom stillinger og prosjekter som er tidsbegrensede. Likevel ser det ut til å ha utviklet seg en kultur innen universitets- og høyskolesektoren som gjør at man i det lengste vegrer seg for å gi fast ansettelse også etter at slike midlertidige ansettelser er benyttet. Når dyktige forskere ikke kan påregne fast ansettelse før etter fylte 40 år, svekker dette forskeryrkets status og attraktivitet. Disse medlemmer vil derfor stimulere til mer aktiv bruk av karriereplanlegging, såkalte «tenure tracks» ved norske universiteter og høyskoler, etter modell fra mange andre land. Da slike ordninger er basert på vurdering av oppnådde resultater, vil dette sammen med bedre stipendordninger motivere unge talenter til å satse mer målbevisst på en forskerkarriere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser videre til at kvalifikasjonsprinsippet ved faste ansettelser i amanuensis- og professorstillinger fortsatt bør stå sterkt, og at transparens ved ansettelser er særdeles viktig. Samtidig mener disse medlemmer at det bør bli noe friere for institusjonene selv å ansette i II-erstillinger. Det er ett uttalt mål å øke relevansen i utdanningene, og disse medlemmer vil tro at mange med doktorkompetanse og erfaring fra næringslivet vil kunne bidra til å heve relevansen i mange utdanninger.

Rekrutteringsstillinger

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Norge tidligere har hatt en tradisjon med forpliktende opptrappingsplaner for rekrutteringsstillinger – dog ikke under den rød-grønne regjeringen. I St.meld. nr. 35 (2001–2002) Kvalitetsreformen. Om rekruttering til undervisnings- og forskerstillinger i universitets- og høyskolesektoren ble det vedtatt en opptrappingsplan for stipendiater. I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, som ble lagt frem av regjeringen Bondevik II, het det følgende:

«Regjeringen vil prioritere en fortsatt vekst i doktorstipendiatstillinger. Den gjeldende opptrappingsplanen bør fortsatt legges til grunn, selv om vekstmå-

let for norsk forskning styrkes. Begrunnelsen for dette er både at opptrappingsplanen er vedtatt nokså nylig, og også at det er viktig å legge realistiske vekstmål til grunn for opptrapping av stillingene. I 2007 vil spørsmålet om videreføring og eventuell justering av opptrappingsplanen bli vurdert.»

Nevnte opptrappingsplan ble ikke videreført av den rød-grønne regjeringen i statsbudsjettet for 2007 – året for det såkalte «hvileskjæret». I etterkant av dette ble det varslet en egen stortingsmelding om forskerrekuttering. Av uvisse grunner gikk den rød-grønne regjeringen bort fra dette, og i den forrige forskningsmeldingen, St.meld. nr. 30 (2008–2009) Klima for forskning, ble det heller ikke presentert noen opptrappingsplan for rekrutteringsstillinger. Det rød-grønne flertallet på Stortinget gikk heller ikke inn for utarbeidelsen av en opptrappingsplan eller rekrutteringsstrategi i forbindelse med behandlingen av meldingen, jf. Innst. S. nr. 354 (2008–2009). I nevnte innstilling heter det for øvrig følgende:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre registrerer at Regjeringen heller ikke har prioritert å følge opp den gjeldende forskningsmeldingen med hensyn til forskerrekuttering, og tidligere har avlyst den bebudede stortingsmeldingen om forskerrekuttering – da med den begrunnelse at Regjeringen ifølge Kunnskapsdepartementets nettsider ville se arbeidet med forskerrekuttering i et 'bredere perspektiv'.

Disse medlemmer merker seg at forskerrekuttering er omtalt på ca. seks sider i den nye meldingen, men at det ikke presenteres noen som helst forpliktende opptrappingsplan med hensyn til rekrutteringsstillinger. Disse medlemmer har vanskelig for å se hvilket 'bredere perspektiv' Regjeringen anlegger med hensyn til denne problemstillingen, annet enn at det neppe kan være snakk om å forplikte seg til noe som helst – noe som synes å være Regjeringens bumerke i forskningspolitikken.»

Disse medlemmer merker seg orienteringen om rapporten «Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020», forfattet av en arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet og Universitets- og høgskolerådet, i meldingen som nå foreligger. I rapporten, som tar for seg en rekke momenter knyttet til forskerrekuttering og -utdanning, anslås det et behov for 340–400 nye stipendiatstillinger pr. år i perioden frem til 2020. Om fem år vil det utdannes rundt 700 stipendiater for lite årlig, refereres det i meldingen. Størst behov er forventet innen teknologi- og realfagene. Meldingen konkluderer imidlertid følgende: «Analysen som er gjort, viser også at vi må vurdere om det trengs en sterkere satsing på stipendiater direkte over statsbudsjettet.»

Etter disse medlemmers mening er det ingen holdbar løsning å «vurdere» en sterkere satsing på stipendiater over statsbudsjettet. Vi er, etter disse

medlemmers mening, langt forbi tiden for vurdering.

Disse medlemmer vil understreke at den store aldersavgangen i UH-sektoren det kommende tiåret ytterligere aktualiserer behovet for en betydelig opptrapping i antall nye rekrutteringsstillinger.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at disse partier ved samtlige budsjettbehandlinger de siste åtte årene konkret har foreslått en sterkere satsing på stipendiater – uten å få flertall i Stortinget, noe som er beklagelig gitt det åpenbare behovet nå og i årene som kommer. Disse medlemmer konstaterer at det ikke har blitt bevilget midler til nye stipendiatstillinger over statsbudsjettet de fire siste årene – faktisk ikke siden tilleggsproposisjonen i forbindelsen med finanskrisen i 2009. Disse medlemmer viser for øvrig til behandlingen av Dokument 8:65 S (2011–2012) om en forpliktende opptrappingsplan for nye rekrutteringsstillinger i FoU-systemet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge midler til nye stipendiatstillinger i forbindelse med statsbudsjettet for 2014.»

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn et minimumstall for opptrapping av rekrutteringsstillinger i langtidsplanen for forskning i tråd med rapporten 'Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020', oppdatert med nye anslag.»

2.8 Profileringsfor kvalitet

Finansieringsmodellen for UH-sektoren

Komiteen har merket seg at regjeringen tar til orde for en ny finansieringsmodell for UH-sektoren. Komiteen vil peke på at finansieringen av institusjonene i UH-sektoren i dag i all hovedsak er begrunnet i «historiske bevilgninger». Selv om det på toppen av disse kommer noen resultatelementer for utdanningskapasitet og -resultat samt publisering av forskning, er dagens finansieringssystem lite transparent. Komiteen mener det bør være en viktig målsetting med et nytt finansieringssystem at det blir mer transparent og at forskjeller i finansiering av de forskjellige institusjonene kan forklares med politiske prioriteringer, for eksempel distriktpolitiske hensyn, særskilte nasjonale tematiske kunnskapssatsninger eller ønsket om å bygge nasjonale akademiske flaggskip. Komiteen slutter seg for øvrig til regjeringens intensjon om å bruke også finansielle virkemidler for å legge til rette for at noen norske universiteter

oppnår høyere plassering på internasjonale rangeringer.

Komiteen mener en gjennomgang av finansieringsmodellen for UH-sektoren er et nødvendig utgangspunkt med tanke på å spisse norsk forskningsinnsats, og også vil være viktig med tanke på de ulike institusjonenes profileringsarbeid. Komiteen deler meldingens vurderinger vedrørende differensiering og profilering, og mener det er både viktig og riktig i større grad å tenke «spissing» i vårt forskningssystem. Samtidig finner komiteen grunn til å minne om at uten en tilfredsstillende satsing på «bredde» er det vanskelig å satse på «spissene».

Komiteen vil i denne forbindelse også vise til den nylig fremlagte svenske Forsknings- og innovasjonsproposisjonen, som blant annet varsler at en større andel av bevilgningene til den svenske UH-sektoren skal konkurransesettes – basert på kvalitet målt gjennom et peer review-system – og som således synes nokså parallell med den tenkningen meldingen skisserer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, vil i likhet med NHO – slik det fremkommer av deres høringsuttalelse til komiteen – berømme meldingen for «spenstige ansatser» når det gjelder tenkningen omkring finansieringsmodellen for UH-sektoren. Flertallet imøteser en ytterligere konkretisering av meldingens ansatser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er på høy tid å gjennomgå finansieringsmodellen for UH-sektoren, og er tilfreds med at meldingen varsler dette.

Disse medlemmer viser til at Forskningsrådet har påvist en betydelig underinvestering i infrastruktur for forskning, utvikling og innovasjon over år. Dette begrenser mulighetene for forskning i Norge. Å være fremst på forskning krever gode fasiliteter, laboratorier og utstyr med høy internasjonal kvalitet. Norge skal ha topp moderne laboratorier og forskningsutstyr innen utvalgte områder for å tiltrukke de beste studentene og forskerne.

Disse medlemmer legger til grunn at det vil være nødvendig å prioritere forskning sterkere i de fremtidige statsbudsjettene. Dagens nivå på forskningsbevilgningene gir sektoren muligheten til å opprettholde status quo, men ikke til å sette seg nye ambisiøse mål. Dette er bakgrunnen for at disse medlemmer mener økte ressurser til forskning er nødvendig for å kunne ha høyere ambisjoner for norsk forskning.

Et annet sett virkemidler som er nødvendig for å oppnå målene disse partier har satt seg i forskningspolitikken, er bedre prioritering av ressursene og

bedre koordinering og arbeidsdeling mellom aktørene i sektoren. Dette gjelder universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og næringslivet.

Disse medlemmer viser til at Norge aldri kan konkurrere mot lavkostland på pris, men har mulighet til å bli verdensledende på kunnskap. For å møte en tøff global konkurranse må Norge derfor styrkes som kunnskapsnasjon. De samlede bevilgningene til forskning var i 2005 på om lag 17 mrd. kroner. I år er forslaget på omtrent 27 mrd. kroner. Likevel er Norge på bunn i Norden når det gjelder bevilgninger som andel av BNP. Norge gjør det dårligere enn våre naboer og handelspartnere innen forskning og innovasjon. Det utdannes for få innen natur- og ingeniørfag. For liten andel av forskning og utvikling utføres i næringslivet.

Disse medlemmer vil påpeke at gjennom Kvalitetsreformen for høyere utdanning er forskningsvirksomheten ved universiteter og høyskoler blitt mer resultatorientert. Det såkalte «tellekantsystemet» har vært omstridt og kritisert for å skape byråkrati, men resultatene viser sterk vekst når det gjelder antall publiseringer, avlagte doktorgrader m.m. Den resultatbaserte komponenten i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler har gitt sektoren et viktig insitament til å fokusere på forskningsledelse og -resultater. Selv om enkelte elementer i «tellekantsystemet» kan virke suboptimaliserende og unødig byråkratiserende, må systemet kunne forbedres, forenkles og samtidig forsterkes. Disse medlemmer mener at flere resultater må innarbeides, bl.a. kommersialiseringsaktiviteter, publisering fordelt på flere kvalitetskategorier samt samarbeid mellom akademia og næringsliv. I tillegg må den totale rammen for resultatbasert finansiering økes slik at økt produktivitet reelt, og ikke bare relativt, oppleves å resultere i økte inntekter ved den enkelte institusjon. Disse medlemmer er opptatt av at det resultatbaserte systemet ikke ensidig vektlegger kvantitet, men i like stor grad må premiere kvalitet innen så vel utdanning som forskning.

Disse medlemmer viser til at regjeringen varsler en helhetlig gjennomgang av finansieringen av høyere utdanning og forskning. Disse medlemmer vil i den forbindelse påpeke at Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder og Universitetet i Nordland har endret status fra regionale høyskoler til universitet. Disse medlemmer viser videre til at de som statlige høyskoler har hatt andre rammevilkår enn de etablerte universitetene og vitenskapelige høyskolene, spesielt når det gjelder forskningsfinansiering. De nye universitetene har med sine særpreget en mulighet til å styrke forskningen i profesjonsfagene, men dagens finansiering gir en uønsket skjellsbehandling av deres forskningsinnsats.

Disse medlemmer forutsetter videre at en «helhetlig gjennomgang» også inkluderer en gjennomgang av finansieringen av private høyskoler. Disse medlemmer viser til at det i dag er større grad av likeverdighet mellom offentlige og private universiteter og høyskoler, men på enkelte områder er det fortsatt et stykke igjen.

Disse medlemmer viser også til Innst. 12 S (2012–2013) hvor Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmet forslag om å be regjeringen, i samråd med institusjonene, finne en rimelig ramme for tilskudd til private høyskoler med henblikk på etablering av nye studieplasser og tilskudd til infrastruktur i private høyskoler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil presisere at målet om full likebehandling mellom private og offentlige høyskoler, også hva gjelder finansieringsordninger, må følges nøye opp slik at eventuelle negative utslag kan korrigeres. Disse medlemmer viser særlig til manglende tilskudd til infrastruktur for private høyskoler og mener det er nødvendig å gjøre endringer i finansieringen. Disse medlemmer vil peke på utfordringene private høyskoler har med å opprettholde en god infrastruktur for studentene, og mener det er nødvendig å gjøre endringer i finansieringen som gir dem mulighet til å gjennomføre dette uten at kostnadene blir overført til studentene gjennom økte studieavgifter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til svarbrev fra Kunnskapsdepartementet datert 10. april 2013 hvor det fremgår: «Av de statlige universitetene og høyskolene har 25 institusjoner ordningen med valgt rektor som styreleder, mens 11 har ordningen med tilsatt rektor og ekstern styreleder.» Samme sted fremkommer det også at regjeringen har bedt NIFU lage en rapport som skal «søke å identifisere hva som er suksesskriteriene for å lykkes med de ulike styrings- og ledelsesmodellene» og «betydningen av styrings- og ledelsesmodeller for å nå Kvalitetsreformens mål, om styrer som kan utvikle institusjonene strategisk, gi institusjonene tydeligere profil, sørge for økt kvalitet og sterkere fagmiljøer». Disse medlemmer ser frem til at Stortinget blir holdt orientert om resultatene av dette arbeidet.

Komiteens medlem fra Venstre vil understreke at institusjoner selv skal få velge sin styreform.

Når det gjelder infrastruktur, er komiteen kjent med at regjeringen har fremmet forslag om

startbevilgninger for totalt 112 mill. kroner til fire store byggeprosjekter i universitets- og høyskolesektoren. Prosjektene har en samlet investering fram mot 2019 på til sammen 8,4 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er kjent med forslaget til revidert nasjonalbudsjett for 2013. Disse medlemmer støtter tre av fire startbevilgninger, men at dette ikke gjelder flytting av veterinærinstituttet og Norges Veterinærhøgskole fra Adamstuen i Oslo til Ås i Akershus.

Disse medlemmer viser til at det gjennom dagens lokalisering har utviklet seg et godt samarbeid mellom Norges veterinærhøgskole, Veterinærinstituttet og mange av de medisinske, kjemiske og farmasøytiske forsknings- og utdanningsmiljøene tilknyttet Universitetet i Oslo og Folkehelseinstituttet, og at dette samarbeidet har stort potensial for videre utvikling ved videre lokalisering for NVH/VI i Oslo. For grensesnittet mellom folkehelsearbeid og veterinærfaglig forskning er dette samarbeidet av stor betydning. Disse medlemmer vil også vise til at Dovre-rapporten, regjeringens egen KS1-rapport, viser at den løsningen regjeringen nå foreslår, er den dårligste og mest kostnadskrevede.

For øvrig viser disse medlemmer til forestående behandling av Meld. St. 2 (2012–2013) Revidert nasjonalbudsjett for 2013.

Profilering

Komiteen merker seg at regjeringen vektlegger at det er behov for mer spissing og profilbygging i UH-sektoren. Komiteen er kjent med tallene fra Samordna opptak, som viser at antallet utdanninger som tilbys de senere årene har steget kraftig, noe som kan ha bidratt til mange små og fragmenterte fagmiljøer. Komiteen slutter seg også til at institusjonene selv bør bruke sitt strategiske handlingsrom for å rendyrke sine profiler og ytterligere styrke institusjonenes sterkeste fagmiljøer.

Komiteen vil understreke at tilfredsstillende basisfinansiering er en forutsetning for at institusjonene skal kunne utnytte sitt strategiske handlingsrom.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har varslet en gjennomgang av finansieringen av UH-sektoren som en samlet komité er tilfreds med. Flertallet mener at ulike nye tiltak eller endringer av eksisterende finansiering må inngå i en helhetlig gjennomgang.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at en satsing på universitetsmiljøer i verdenstoppen må inneholde tiltak som hever kvaliteten i sektoren, bidrar til å rekruttere utenlandske forskere og investerer i nødvendig forskningsinfrastruktur.

Disse medlemmer viser for øvrig til Dokument 8:82 S (2012–2013) og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en strategi for å styrke og løfte frem universitetsmiljøer i verdenstoppen, der følgende tiltak inngår: en mer robust finansieringsordning med en konkurransepott som stimulerer til økt kvalitet, en struktur for sektoren som løfter de fremste fagmiljøene, og nye virkemidler som kan gjøre norske forskningsmiljøer til attraktive partnere i internasjonalt forskningssamarbeid.»

Disse medlemmer vil understreke at Norge er en liten forskningsnasjon i en stor verden. Norge har likevel mulighet til å utvikle verdensledende kompetanse på noen områder. For å henge med i den globale utviklingen mener disse medlemmer at Norge må ha en tydeligere strategisk tilnærming til hvilke områder man velger å satse på. I stedet for å prøve å være god på alt bør man tilstrebe å være best på noen områder. En tydelig profilering på utvalgte kunnskapsområder styrker Norges attraktivitet som kunnskapsnasjon, og de norske forskningsmiljøene med verdensledende kompetanse vil være attraktive samarbeidspartnere i internasjonalt forskningssamarbeid på sine områder. Disse medlemmer har tro på konkurranse som et viktig virkemiddel for å stimulere til økt kvalitet, også innen forskningssektoren. Det vil derfor være naturlig å prioritere økte ressurser til åpne konkurransearenaer, særlig innenfor grunnforskning.

Disse medlemmer understreker at norsk forskning av internasjonal toppklasse er en avgjørende forutsetning for å skape norske universitetsmiljøer i verdenstoppen. Samtidig er høy forskningskvalitet generelt viktig for at våre utdanningsinstitusjoner kan tilby utdanninger av høy kvalitet. Etableringen av Senter for fremragende forskning (SFF) og Senter for forskningsbasert innovasjon (SFI) har vært av stor betydning når det gjelder å prioritere ressurser til de beste miljøene på ulike felt av forskningen. Dette har nærmest vært et paradigmeskifte og et brudd med tidligere politikk om mer lik fordeling av ressurser basert på et «likhetsideal» og geografiske hensyn. Evalueringen av de første 10 år med SFF er svært positiv og har utvilsomt bidratt til en sterk kvalitetsheving også i internasjonal sammenheng. For å utvikle og beholde verdensledende kompetanse på

utvalgte strategisk viktige områder for Norge må de ulike senterordningene styrkes og videreutvikles.

Disse medlemmer mener Norge må prioritere tydeligere hvilke områder det skal brukes ressurser på. For å lykkes med denne prioriteringen må man ha en tydeligere koordinering mellom aktørene som opererer innenfor et bestemt felt.

Disse medlemmer mener samtidig at strukturen både innen UH-sektoren og instituttsektoren fortløpende må vurderes og tilpasses kravet til faglig sterke og robuste forskningsmiljøer.

Disse medlemmer vil peke på at dersom det strategiske handlingsrommet skal få betydning for arbeidet med profilering, må fremtidig finansiell styrking av UH-sektoren gå til å styrke det institusjonelle handlingsrommet, ikke til statlig styrte satsinger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den svenske regjeringen i den nylig fremlagte Forsknings- og innovationsproposisjonen har lansert en egen statlig ordning for å lettere kunne rekruttere internasjonal anerkjente forskere til svenske læreseter. Ordningen, som skal forvaltes av Vetenskapsrådet, innebærer en bevilgning til suksessivt 250 mill. kroner SEK. Disse medlemmer ønsker å prøve ut en lignende ordning i Norge.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med utvidet statlig støtte for å rekruttere internasjonalt anerkjente utenlandske forskere til norske universiteter, høyskoler og institutter. Ordningen må utformes ubyråkratisk og være enkel å benytte for institusjonene.»

SAK

Komiteen er kjent med at satsingen på Samarbeid, arbeidsfordeling og konsentrasjon (SAK) har bidratt til fusjonene rundt Universitetet i Tromsø, og mener disse på sikt vil styrke utdannings- og forskningskvaliteten i vår nordligste landsdel. Komiteen er også kjent med at det pågår integrering og fusjonsprosesser flere steder på Østlandet, og at mye tyder på at disse kan ha endt i fusjoner før neste forskningsmelding blir lagt fram. Komiteen mener satsingen på SAK bør opprettholdes og at målsettingen bør være ytterligere fusjoner i UH-sektoren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, viser til at SAK-prosessene har styrket samarbeidet mellom mange institusjoner, men at

det har vært mer krevende å oppnå bedre arbeidsdeling og konsentrasjon. Flertallet understreker ønsket om bedre resultater når det gjelder arbeidsdeling og konsentrasjon for å styrke kvaliteten i forskning og utdanning.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener erfaringene tilsier at SAK-midlene har resultert i store administrative prosesser som ikke nødvendigvis har bidratt til styrket kvalitet i universitets- og høyskolesektoren. Midlene har heller ikke gitt nevneverdige resultater med hensyn til arbeidsdeling. Disse medlemmer mener derfor at SAK-midlene bør omprioriteres til å løfte frem og utvikle universitetsmiljøer i verdenstoppen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre deler bekymringen løftet av bl.a. Forskerforbundet på komiteens høring om at SAK-prosessene i UH-sektoren i stor grad synes å motiveres av institusjonenes ambisjon om å endre institusjonskategori, og at dette synes å kunne gå på bekostning av utdanningskvalitet og bredde ved institusjonene. Disse medlemmer mener likevel at bevilgningene til SAK-prosesser bør fortsette inn til videre, men mener også at det er behov for å se på hvordan finansieringssystemet i større grad kan benyttes til å realisere intensjonene om bedre samhandling og konsentrasjon.

Disse medlemmer mener videre at for å utvikle universitetsmiljøer i verdenstoppen, slik disse medlemmer har ambisjon om at Norge må bidra til, så er det nødvendig med særskilte midler til dette formål.

Komiteens medlem fra Venstre mener en tydeligere spissing og kvalitetssatsing innen norsk høyere utdanning og forskning også forutsetter en avklaring av hvordan fremtidens utdanningssektor i Norge skal se ut. Dette medlem viser til at Venstre har som utgangspunkt at det ikke skal godkjennes flere universiteter i Norge før man har foretatt en slik avklaring gjennom utarbeidelsen av en helhetlig plan og strategi for fremtidens utdanningssektor. Dette medlem mener en slik strategi må imøtekomme en rekke hensyn, men at studie- og forskningskvalitet må være avgjørende. En slik strategi må fortsatt innebære strenge krav til institusjoner som ønsker å oppnå universitetsstatus, og innebære insitamentet slik at de ulike institusjonene kan tydeliggjøre sin faglige profil og spisse sine fagmiljø, for dermed å skape en reell arbeidsdeling og konsentrasjon i sektoren.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en helhetlig strategi for fremtidens høyere utdannings- og forskningssektor i Norge. Strategien må bidra til en avklaring av hvordan fremtidens utdanningssektor i Norge skal se ut, og bidra til en tydeligere spissing og kvalitetssatsing innen norsk høyere utdanning og forskning.»

Gaveforsterkning

Komiteen mener det bør arbeides målrettet fra myndighetenes side og fra institusjonene selv med å mobilisere nærings- og foreningsliv til finansiering av norsk forskning. I dette arbeidet er gaveforsterkningsordningen et viktig element.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at regjeringen foreslår en ny og forsterket gaveforsterkningsordning, der institusjonene selv kan styre den statlige støtten som gaven utløser til prioriterte formål. Dette gir institusjonen større handlingsrom og ivaretar viktige prinsipper om hvordan og av hvem forskningen skal styres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at regjeringen, etter et års fravær, foreslår å gjeninnføre gaveforsterkningsordningen. Disse medlemmer slutter seg til intensjonen om å gjeninnføre ordningen. Disse medlemmer mener det må være opp til institusjonene hvorvidt de vil bruke forsterkningsmidlene til å forsterke disiplinen gaven gis til eller til å styrke institusjonens strategiske handlingsrom.

Disse medlemmer viser til følgende merknad i Innst. 12 S (2012–2013):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen avvirket gaveforsterkningsordningen fra og med budsjettåret 2012. Begrunnelsen for dette var, ifølge budsjettproposisjonen for Kunnskapsdepartementet for 2012, at 'det er usikkert i kva grad gaveforsterkningsordninga løyser ut ekstra gaver frå det private'.

Disse medlemmer stiller seg uforstående til påstanden om at ordningen ikke har bidratt til å øke gavene fra private givere til forskning. Blant annet uttalte daværende statsråd Aasland følgende til DN 17. oktober 2011:

'Det er to viktige grunner til at vi har foreslått å avvikle gaveforsterkningsordningen. Vi så at pengene vi bevilget årlig, ikke ble brukt opp. For det andre er vi litt usikre på hvor godt vi har truffet med ordningen. Det er usikkert om den har bidratt til å øke gavene fra private givere til forskning.'

Siden 2006 har privatpersoner, bedrifter og stiftelser gitt ca. 1 289 mill. kroner til forskning ved uli-

ke offentlige institusjoner. Gavene har ført til at staten har lagt 322 mill. kroner på toppen i gaveforsterkning. Det er således helt åpenbart at gaveforsterkningsordningen har vært essensiell for å bidra til en rekke viktige FoU-prosjekter i Norge. I den grad det finnes en motivasjon for å legge ned ordningen må det, etter disse medlemmers mening, være at den rødgrønne regjeringen av ideologiske årsaker ikke ønsker private bidrag til norsk FoU.

Disse medlemmer registrerer at rammen for gaveforsterkningsordningen ikke har blitt benyttet fullt ut senere år. En naturlig konsekvens av dette burde, etter disse medlemmers mening, være å forsterke intensivene for private givere, herunder å vurdere innretningen på beløpsgrenser og å inkludere høyskoler og universitetssykehus i ordningen fremfor å legge den ned.

Disse medlemmer viser til de respektive partiers alternative statsbudsjetter, der det er foreslått å bevilge 60 mill. kroner, samt til disse partiers forslag i finansinnstillingen, om å gjeninnføre og styrke gaveforsterkningsordningen.»

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen tilsynelatende har tatt til fornuft og vil gjeninnføre en gaveforsterkningsordning i statsbudsjettet for 2014 – dog med en litt uklær innretning. Vi trenger et mangfold av finansiering, og gaveforsterkning har vist seg å være et viktig delbidrag for privat medfinansiering av forskning. Disse medlemmer viser videre til at endringene som regjeringen skisserer i ordningen fint kunne latt seg gjennomføre uten at ordningen måtte avvikles. Disse medlemmer står uansett fast på at gaveforsterkningsordningen som regjeringen avvirket var en god ordning, og at denne burde blitt utvidet fremfor avvirket.

Humaniora og samfunnsvitenskap

Komiteen mener at det i tiden som kommer er viktig å mobilisere kompetanse fra humaniora og samfunnsvitenskapene som kan bidra til internasjonaliseringen av norsk forvaltning og ikke minst norsk næringsliv.

Komiteen vil peke på at norske bedrifter vil ha bedre forutsetninger for å lykkes – både i land vi tradisjonelt har hatt mest kontakt med, og i de fremvoksende økonomiene i Asia, Afrika og Sør-Amerika – dersom de innehar kompetanse på språk, kulturer og samfunnssystemer i de aktuelle områdene. Dette er kompetanse man må hente fra humaniora og samfunnsvitenskapene.

Komiteen vil for øvrig understreke at samfunnsvitenskapelig forskning har en viktig funksjon i å bidra til at samfunnet drives mer effektivt, det være seg helsevesen, samferdsel eller energiproduksjon.

Komiteen viser til at dagens utfordringer innen miljø, klima, velferd og helse ikke bare dreier seg om teknologiske og medisinske fremskritt. Utfordringene angår hvordan samfunnet, både lokalt og globalt, møter endringer og omsetter ny viten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, vil understreke den viktige rollen som humaniora og samfunnsvitenskapene vil ha i en stadig mer kompetansebasert og internasjonal økonomi. For å lykkes med innovasjon og verdiskaping er det en forutsetning at vi har innbyggere med kompetanse på mange felt, ikke bare innen real-/teknologifag, men også innen samfunnsfagene og humaniora. Flertallet vil peke på behovet for større kontakt og dialog mellom humanister, samfunnsvitere og næringsliv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at norske bedrifter i århundrer har agert innen rammen av den pangermanske og angloamerikanske kultursfæren. Dette er en sfære og et språkområde Norge og norske bedrifter kjenner godt og der de kan være trygge aktører. Disse medlemmer vil peke på at dersom norske bedrifter skal lykkes utenfor denne sfæren, trenger man kompetanse på språk, kulturer, samfunnssystemer og etnisitet i de «nye økonomiene», i Asia, Afrika og Sør-Amerika. Dette er kompetanse man må hente fra humaniora og samfunnsvitenskapene.

Disse medlemmer vil også vise til at befolkningssammensetningen i Norge i løpet av de siste tiårene er kraftig endret. Stadig færre har en tro, de kristne er delt mellom en voksende romersk-katolsk kirke og en protestantisk kirke, samtidig som et økende antall andre religioner er representert. For det andre er vi i ferd med å skille kirke og stat og dermed gå fra å være en konfesjonell stat til å bli en livssynsnøytral stat.

Disse befolkningsmessige endringene og opphevingen av statens konfesjon stiller det norske samfunnet overfor noen utfordringer. Der en livssynsnøytral stat er ønskelig, er et verdinøytralt samfunn ikke ønskelig. Også dette dilemmaet må akademien generelt og humaniora og samfunnsvitenskapene, sammen med teologi, bidra til å reflektere over og sikre debatt og oppslutning rundt noen felles universelle verdier.

Samtidig vil disse medlemmer peke på at det brukes store ressurser på forskning på medisin, veibygging, fornybar energi og energieffektivisering, men relativt lite på for eksempel hvordan helsevesenet kan bli mer effektivt, hvordan veibyggingen bør organiseres og hvordan vi mest effektivt kan bygge ut mer fornybar energi. Disse medlemmer mener et mer effektivt samfunn fordrer økt satsing på samfunnsvitenskapelig forskning med nettopp dette som formål.

Kunstnerisk utviklingsarbeid

Komiteen vil vise til kunstnerisk utviklingsarbeid som en del av forskningsbegrepet og under-

streke viktigheten av dette. Ca. 4 pst. av de tilsatte i UH-sektoren er tilsatt på bakgrunn av kunstnerisk kompetanse.

Komiteen viser til at lov om universiteter og høyskoler siden 1995 har likestilt kunstnerisk utviklingsmål og forskning som mål for sektoren. Det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som ble opprettet i 2003, er hittil ett av særdeles få tiltak som er iverksatt for å styrke det kunstneriske utviklingsarbeidet ved institusjonene. Programmet er en parallell til forskerutdanningene organisert som doktorgradsprogrammer. Komiteen deler meldingens vurdering om at det på sikt er all grunn til å anta at programmet også vil gi betydelig effekt med henblikk på den voksende kulturnæringen i Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at ordningen har vist seg å være svært vellykket. Programmet har gitt de utøvende og skapende kunstutdanningene et utdanningsløp på høyeste nivå. Det har styrket fagmiljøet innen høyere kunstutdanning, og det har skapt en felles forståelse i miljøet om hva et studium på høyeste nivå innen utøvende og skapende kunstfag skal være. Programmet, som har selve kunstutøvelsen i sentrum, har også vakt oppmerksomhet utenfor landets grenser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er fornøyde med at de grunnleggende rammene for å stimulere kunstnerisk utviklingsarbeid på nasjonalt nivå er lagt, men ser at feltet fortsatt ikke har en finansiering som gir samme rammevilkår som forskningen for øvrig. Disse medlemmer har merket seg at blant de miljøene innen akademien som driver kunstnerisk utvikling, finnes noen av de mest internasjonalt orienterte miljøene innen akademien. Disse medlemmer mener at antallet stipendiatstillinger innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid bør økes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er behov for å øke antallet stipendiat utover dagens ca. 25 stillinger. Dette tallet er altfor lavt til å ivareta kunstfagernes behov for rekruttering innen ulike kunstfaglige områder. Disse medlemmer mener at programmet må styrkes og gis et vesentlig løft i årene som kommer, og ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Planen skal ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.»

Disse medlemmer vil videre peke på at det er en utfordring at det finnes få kilder til eksterne bidrag for å drive kunstnerisk utviklingsarbeid. FoU-prosjekt innen kunstnerisk utviklingsarbeid har i dag bare én øremerket ekstern finansieringskilde, «Prosjektprogrammet», som er organisert under det nasjonale «Program for kunstnerisk utviklingsarbeid». Det er dermed svært begrensede muligheter for å finansiere større FoU-prosjekt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til en styrking av eksterne finansieringskilder for kunstnerisk utviklingsarbeid.»

Om beredskap

Komiteen viser til terrorangrepet 22. juli 2011. Komiteen vil peke på at vi trenger kunnskap om hvilke idémessige, psykologiske og historiske forutsetninger som ligger til grunn for terrorisme, og om hvordan terrorisme kan forhindres. Komiteen mener det bør satses på tverrfaglige prosjekter som kan kaste lys over problematikken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Norge vil møte nye, store og i økende grad komplekse sikkerhetsutfordringer i årene framover, noe som flertallet mener krever høy utdanning, effektivitet i kompetanseutvikling og samarbeid på tvers av sektorer. Flertallet mener at utdanning og opplæring innen samfunnssikkerhet og beredskap er helt avgjørende. Alle med beredskapsansvar må forstå og ha kunnskap om de grunnleggende prinsippene i arbeidet, felles innhold i begreper og kjenne til andres arbeids- og ansvarsområder. Relevant kompetanse i både offentlig og privat sektor, på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, er nødvendig for å sikre at god holdning og kultur fører til god ledelse. Endring kommer av kunnskap. Nasjonalt utdanningscenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) tilbyr utdanning i egen regi eller i samarbeid med høyskoler og universiteter. Flertallet merker seg i den forbindelse også at det

finnes gode fagmiljøer ved flere universiteter og høyskoler, bl.a. ved Universitetet i Stavanger (samfunnssikkerhet) og ved Høgskolen i Gjøvik (informasjonssikkerhet), for å nevne noen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at flere fagmiljøer ved universiteter og høyskoler de siste årene har igangsatt utdanningstilbud innen samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer ser et stort behov for å styrke samordning og koordinering av beredskapsfeltet, og mener det bør etableres et nasjonalt kompetansesenter for samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer mener et slikt senter kan være en nasjonal ressurs som styrker samspillet og koordineringen mellom de ulike universiteter, høyskoler og andre utdanningsinstitusjoner som har, eller er i ferd med å utvikle, fagmiljøer og utdanningstilbud innen samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer viser til at Universitetet i Stavanger allerede har et samarbeid med flere institusjoner i Norge som driver utdanning og opplæring innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at det i år skal opprettes et nytt forskningsprogram i regi av Norges forskningsråd, som skal videreføre SAMRISK-programmet som ble avsluttet i 2011.

Disse medlemmer er tilfreds med dette, og viser til at disse partier tok til orde for et slikt forskningsprogram allerede i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2012, jf. følgende merknad i Innst. 12 S (2011–2012):

«Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg at det i forslaget for neste års statsbudsjett ikke er satt av midler til sikkerhetsforskning i bred forstand. Disse medlemmer viser til at det er et åpenbart behov for å sikre tilstrekkelig med kunnskap og forskning knyttet til områder som samfunnssikkerhet og beredskap. Disse medlemmer viser til at forskningsprogrammet Samfunnssikkerhet og risiko (SAMRISK) nå er avsluttet, og at programstyrets sluttrapport understreker at det er behov for videre satsing på forskning om samfunnssikkerhet og risiko. Disse medlemmer er kjent med at Forskningsrådet gjennom flere år har påpekt at det er behov en bred satsing på forskning knyttet til samfunnssikkerhet og risiko. Dette må skje på tvers av etater og sektorer. Disse medlemmer deler denne vurderingen, og legger til grunn at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget vedrørende evt. nye initiativ knyttet til sikkerhetsforskning i revidert nasjonalbudsjett 2012.»

Forskningsfondet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen

har valgt å videreføre avkastningen fra Forskningsfondet som ordinære bevilgninger som automatisk blir pris- og lønnsjustert hvert år. Forskningsfondet ble avvirket fordi avkastningen av fondet var så lavt at det ville gå kraftig ut over forskningsbevilgningene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den rød-grønne regjeringen la ned Fondet for forskning og nyskaping i statsbudsjettet for 2012. Disse medlemmer var sterkt imot dette, og foreslo en ny type fondskonstruksjon innenfor rammen av Statens pensjonsfond utland (SPU), hvilket bl.a. innebærer at det innenfor SPU øremerkes et forskningsfond på minst 100 mrd. kroner. Hvert år kan avkastning tilsvarende 4 pst. benyttes til forskningsformål over statsbudsjettet. Retningslinjene for bruken av forskningspengene videreføres, men det legges til grunn at grønn teknologi skal være et prioritert område. Øremerking av pengene påvirker ikke forvaltningen av pengene i SPU, men innebærer at handlingsregelens intensjon om bruken av oljepenger i større grad oppfylles. En slik fondskonstruksjon vil styrke muligheten til over tid å løfte frem overordnede strategiske prioriteringer i de årlige budsjettene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil bemerke at det er naturlig at et fonds avkastning svinger. Dette ligger i alle fondskonstruksjoners natur. Disse medlemmer mener at i perioder da Forskningsfondet gav lav avkastning, ville det vært langt mer formålstjenlig å enten øke fondets beholdning tilsvarende eller bevilge differansen mellom «lav» og «normal» avkastning direkte over statsbudsjettet, fremfor å avvike fondet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet vil påpeke viktigheten av at forskningsfondsmidlene erstattes av frie, strategiske midler, og at det i meldingen gis tydelige signaler om forskningsmidler, slik at Forskningsrådet får handlingsrom og forutsigbare rammer.

2.9 Et velfungerende forskningsråd

Komiteen merker seg at regjeringen i meldingen understreker behovet for et offensivt forskningsråd. Norges forskningsråd er Stortingets og regjeringens viktigste virkemiddel for å utvikle forskningssystemet og for å gjennomføre forskningspolitiske prioriteringer. Komiteen vil særlig peke på Forskningsrådets rolle i å bidra til et kunnskapsbasert næringsliv, forskningsbasert innovasjon i offentlig

sektor og kvalitet, relevans og tilstrekkelig kapasitet i norsk forskning.

Komiteen vil understreke at et offensivt og handlekraftig forskningsråd er avhengig av forutsigbare forskningsbevilgninger.

Komiteen viser til at et moderne forskningssystem i den globale verden er et system i kontinuerlig endring. Den faglige utviklingen, de teknologiske mulighetene, den internasjonale samhandlingen og de samfunnsmessige behovene endrer gradvis forskningssystemet. Også tyngdepunktene i det globale forskningslandskapet endres. Komiteen vil understreke at innenfor et slikt forskningssystem må Forskningsrådet selv være en viktig drivkraft for endring for å bidra til at norsk forskning er i front, har høy kvalitet, har stor effektivitet og leverer kunnskap som er relevant for samfunnet.

Komiteen mener at et kompetansesamfunn som det norske krever forskningsbidrag fra et bredt spekter av fag og disipliner, og at gode forskningsmiljøer ved universiteter og høyskoler er avgjørende. Sterke fagmiljøer styrker tilbudet til studenter og forskere, og er en forutsetning for innovasjon og velferdsutvikling. Komiteen vil understreke behovet for at det etableres en struktur som balanserer mellom ønsket om regional utvikling og etablering av sterke og robuste fagmiljøer. Et kunnskapsbasert samfunn forutsetter at forskning og innovasjon er tilgjengelig i hele landet, og at denne forskningen har relevans for regionalt næringsliv og offentlig sektor. Komiteen vil imidlertid peke på at regionalt forankrede forskningssatsinger alltid utfordres av det som kan oppnås på nasjonale og internasjonale arenaer. Små og fragmenterte miljøer har også tidligere blitt trukket fram som et generelt problem i norsk forskning. Flere har påpekt at for mye av aktivitetene skjer i for små enheter som ikke har tilstrekkelig masse til å utvikle gode og over tid robuste forskningsmiljøer. Komiteen vil i den sammenheng understreke at kvaliteten på utdanning og forskning må være det viktigste. Komiteen finner det rimelig å anta at kvalitetskravene vil være høyere på nasjonale og internasjonale konkurransearenaer enn på regionale konkurransearenaer, og at arbeidet med å styrke Forskningsrådets rolle som nasjonal konkurransearena bør forsterkes.

Komiteen er kjent med at Norges forskningsråd stort sett får gode resultater i internasjonale evalueringer. Komiteen er tilfreds med at en lav andel av midlene går til administrasjon og en stor andel går til forskning. Komiteen mener imidlertid det kan tyde på at det i andre deler av forskningssektoren blir mer byråkrati som et resultat av Forskningsrådets tildelingspolitikk. Komiteen skulle ønsket seg noe mer drøfting av hvordan Forskningsrådets tildelings-

praksis kunne bidratt til mindre byråkrati i forskningsmiljøene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet vil peke på at Norges forskningsråd allerede er en viktig finansieringskilde for universiteters og høyskoleers forskningsinnsats, samtidig som det innehar en viktig strategisk rolle som rådgivende organ for regjeringen og Stortinget. Disse medlemmer mener behovet for å styrke Forskningsrådets rolle som endringsagent må balanseres mot betydningen av at institusjonenes autonomi opprettholdes. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at Forskningsrådet forvalter sin rolle som finansieringskilde og strategisk verktøy i dialog med institusjonene. Disse medlemmer mener derfor at det bør etableres et formelt forum for dialog om forskningsstrategiske og -politiske spørsmål mellom institusjonene og Norges forskningsråd. Et slikt forum bør etter disse medlemmers mening ha fast institusjonell representasjon fra de store forskningsuniversitetene.

Offentlige tjenester og anskaffelser

Komiteen mener økt innovasjonseffekt av offentlige anskaffelser kan bidra til økt samfunnsøkonomisk nytte på flere måter: bedre tjenester til innbyggerne, effektivisering for det offentlige og et mer lønnsomt og omstillingsdyktig næringsliv. Komiteen viser til Strategi for økt innovasjonseffekt av offentlige anskaffelser hvor tiltak blir tatt opp. Hovedelementene i strategien blir nå innlemmet i sentrale sektordokumenter, herunder Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg.

Komiteen viser til at offentlig innkjøp av varer og tjenester utgjorde over 16 pst. av BNP i 2009. Forskning må vektlegges i forbindelse med offentlige innkjøp. Bruken av offentlige forsknings- og utviklingskontrakter må økes, og ordningen må videreutvikles. Anskaffelsene bør i større grad innrettes slik at de bidrar til innovative løsninger og økt verdiskaping. Dette vil også kunne gi bedre tjenester til innbyggerne, og innsparinger for det offentlige. Det er viktig at handlingsrommet i EØS-avtalen benyttes når forsknings- og utviklingsoppdrag skal på anbud. Gjennom å være en krevende kunde skal offentlig sektor bidra til økte markedsmuligheter for innovative bedrifter.

Når det gjelder anbuds- og beløpsgrenser, er komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, kjent med at regjeringen har satt ned et eget offentlig utvalg som skal gjennomgå den særnorske delen av regelverket om offentlige

anskaffelser. Utvalget skal blant annet vurdere behovet for, eventuelt omfanget av og innholdet i særnorske regler om offentlige anskaffelser.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det offentlige kan bruke sin bestillerrolle til å fremme og belønne innovasjon, og mulige modeller for og effekter av å sette innovasjon som et kriterium ved offentlige anskaffelser.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er behov for en egen tilskuddsordning for innovative offentlige anskaffelser for å skape ytterligere insentiver for innovasjon og bruk av innovative løsninger i offentlig sektor.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en egen tilskuddsordning for innovative offentlige anskaffelser.»

Brukermedvirkning

Komiteen mener det er viktig med brukermedvirkning når det forskes på relevante temaer for brukere.

Komiteen har merket seg høringsnotatet fra Fellesorganisasjonen hvor det påpekes at ordet «pasient» som benyttes i kapittel 6.4 burde vært erstattet med ordet «bruker». Mange brukere identifiserer seg ikke som pasienter selv om de har et bistandsbehov.

Fri prosjektstøtte

Komiteen viser til ordningen for unge forskertalenter som ligger inne i FRIPRO-ordningen i Norges forskningsråd. Ordningen er åpen for unge forskertalenter fra alle fagområder, og kan gi lønn til en liten forskergruppe samt driftsmidler og avskrivingsmidler for utstyr.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere egne stipend- og forskningsprogrammer for unge forskere under 35 år som særlig vektlegger nye og innovative ideer.»

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med startpakker av 5 års varighet for unge lovende forskere, som omfatter stillinger, utstyr, infrastruktur og driftsmidler etter mal av lignende europeiske ordninger.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til viktigheten av å satse tilstrekkelig på fri grunnforskning, omtalt i øvrige deler av denne innstillingen. Fri grunnforskning er selve fundamentet for nyskaping og innovasjon. Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen i fjorårets statsbudsjett valgte å øke bevilgningen til fri prosjektstøtte fordelt av Norges forskningsråd, men etter disse medlemmers mening er ikke dette nok.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til disse partiers alternative statsbudsjett for inneværende år hvor det på denne bakgrunn ble foreslått å styrke Norges forskningsråd med ytterligere 50 mill. kroner, for dermed å skape større handlingsrom når potten med frie midler skal fordeles. På sikt bør dette beløpet økes ytterligere, jf. den nye langtidsplanen for forskning.

2.10 Instituttsektoren

Komiteen viser til at instituttsektoren utgjør en svært viktig del av det norske forskningsmiljøet. Instituttene bidrar både til å styrke innovasjonskraften i norsk næringsliv, til en kunnskapsbasert forvaltning og til utvikling av en bedre kunnskapssektor. I tillegg bidrar norske institutter til internasjonalisering av norsk forskning og gjennom EUs rammeprogrammer til å styrke de internasjonale nettverkene til norske bedrifter.

Komiteen mener at vi har en sterk instituttsektor i Norge som oppnår gjennomgående gode resultater og fyller sin rolle som en viktig tilbyder av anvendt forskning for næringslivet.

Komiteen har merket seg at regjeringen vil endre retningslinjene for basisfinansiering av instituttsektoren og at tre av indikatorene foreslås tatt ut; det gjelder relevansvekt, bistillinger og forskningsrådsinntekter og videre at internasjonale inntekter vektles høyere enn i dag.

Komiteen mener forskningsinstituttene har en viktig rolle. Komiteen har en forventning om at de får rammebetingelser til å videreutvikle sin kompetanse, fortsatt være internasjonaliseringspydspisser og utøve sin rolle som anvendte forskningsmiljøer med forvaltning og næringsliv som kunder.

Komiteen vil understreke at forskningsinstituttene, uavhengig av organisasjonsform og tilhørighet til sektordepartement, må gis like muligheter til å konkurrere om oppdrag fra offentlige etater.

Komiteen vil understreke at offentlig sektor må bli en bedre oppdragsgiver og bestiller av forskningsbasert kunnskap. Konkurransen om midler bidrar til åpenhet og til å heve kvaliteten ved at midlene går til de beste prosjektene og miljøene, og legger til rette for at kunnskapsgrunnlaget har nødvendig legitimitet.

Komiteen mener at konkurranseutsetting av midler skal være hovedprinsippet og at direkte tildeling av midler til FoU bør ha særskilt gode grunner. Komiteen ønsker at forskningsinstituttene styrkes og gis like muligheter til å konkurrere om oppdrag fra offentlige etater, og at det stimuleres til bedre samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og internasjonalisering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at instituttsektoren er en viktig del av det norske forskningssystemet og at instituttene må sikres stabile og forutsigbare rammevilkår.

Disse medlemmer viser for øvrig til følgende merknad i Innst. 3 S (2012–2013):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at verken universiteter, høyskoler, statlige forskningsinstitutter eller utenlandsk forskning har skatteplikt. Det er derfor svært urimelig og konkurransevridende dersom de private forskningsinstituttene fortsatt skal pålegges skatt. Disse medlemmer viser til at disse tidligere har hatt unntak for skatteplikt, men at rettstilstanden på området nå er uklar. Disse medlemmer foreslår derfor at det innføres et generelt unntak for skatteplikt for forskningsinstitutt som utfører allmenn tilgjengelig forskning, jf. intensjonene i Dokument nr. 8:64 (2007–2008).

Disse medlemmer viser til lovendringsforslag i Innst. 4 L (2012–2013).»

Disse medlemmer vil peke på at dagens praksis med direktetildeling av oppdrag fra departementer til institutter skaper sektorisering av kunnskapsgrunnlaget og debatt om kunnskapens uavhengighet samt at den begrenser det tverssektorielle forskningssamarbeidet. Praksisen fører også til at relevant kompetanse ikke blir tatt i bruk, oppbygging av dobbeltkompetanse, og det både fordyrer og forsinker kunnskapsutviklingen innenfor enkelte områder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det bør etableres en ordning med kvalifiseringsstøtte for veletablerte forskningsinstitutter som ønsker å bli innlemmet i basisbevilgnings-systemet, jf. Dokument 8:69 S (2011–2012). Dette vil være et viktig bidrag for ytterligere å øke kvaliteten i norsk instituttsektor.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en ordning der veletablerte forskningsinstitutter kan søke finansiell støtte for å kunne kvalifisere til statlig basisfinansiering. Støtten bør være av en slik størrelse og av en slik tidslengde at instituttet gis mulighet til å bli evaluert på et likeverdig grunnlag med institutter som allerede har slik finansiering.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet slutter seg til at retningslinjene for basisfinansiering bør endres, men mener at «forskningsrådsinntekter» bør beholdes som indikator.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke rollen instituttsektoren kan ha som endringsagent i forskningssystemet. Disse medlemmer deler vurderingen om at instituttsektoren har et uforløst potensial som partner for næringslivet og deler av offentlig forvaltning. Dette potensialet kan sannsynligvis utløses gjennom å gi instituttene bedre rammevilkår – bl.a. i form av økte basisbevilgninger, dedikerte midler for å stimulere til mer samarbeid mellom instituttene, og å vurdere en egen statlig stipendordning for doktorgradsstudenter i instituttsektoren. Disse medlemmer viser for øvrig til sine innledende merknader i denne innstillingen vedrørende behovet for at en langtidsplan for forskning også omfatter instituttsektoren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til følgende merknad i Innst. 12 S (2012–2013):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, har merket seg orienteringen om hvordan departementet har fulgt opp Stortingets henstilling om å tydeliggjøre den akademiske friheten for ansatte ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven.

Disse medlemmer merker seg at det er gjort vurderinger i forhold til mulige endringer i Forskningsrådets vilkår for støtte, samt at standardavtalen for forskningsoppdrag er revidert. Disse medlemmer merker seg videre at departementet vil «vurdere om ei tydeliggjøring av retten til akademisk fridom for tilsette ved forskningsinstitutta bør takast inn i retningslinjene for finansieringssystemet for instituttsektoren». Disse medlemmer legger til grunn at Stortingets oppmodingsvedtak reelt følges opp, og at «vurderingen» som departementet anfører skal gjøres, ikke bidrar til å svekke Stortingets intensjon bak vedtaket. Disse medlemmer legger videre til grunn at departementet vil komme tilbake til Stortinget vedrørende dette forhold snarest, og senest i forbindelse med forskningsmeldingen som skal legges frem våren 2013.»

Komiteens medlem fra Venstre merker seg orienteringen i meldingen som foreligger om at:

«Kunnskapsdepartementet vil nedfelle akademisk frihet og ansvar i retningslinjene for basisfinansiering for forskningsinstituttene, men akademisk frihet i denne sektoren bør tilpasses virksomhetens egenart.»

Dette medlem viser til bakgrunnen for Stortingets henstilling om å tydeliggjøre den akademiske friheten for ansatte ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven, slik denne fremkommer av Dokument 8:7 S (2009–2010) og Innst. 135 S (2009–2010). Dette medlem legger til grunn at Stortingets oppmodingsvedtak reelt følges opp, og at vurderingen som departementet nå har gjort – særlig med tanke på formuleringen om at «akademisk frihet i denne sektoren bør tilpasses virksomhetens egenart» – ikke bidrar til å svekke Stortingets intensjon bak vedtaket. Dette medlem vil igjen understreke at akademisk frihet også bør gjelde for tilsette ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven, slik det fremgår av Dokument 8:7 S (2009–2010).

Doktorgradsutdanningene

Komiteen er tilfreds med regjeringens uttalte ønske om i sterkere grad å engasjere instituttsektoren i ph.d.-utdanningen, og viser til svarbrev 10. april 2013 til komiteen hvor Kunnskapsdepartementet skriver: «Regjeringen (forventer) at Forskningsrådet kommer med forslag til tiltak for å styrke instituttene deltakelse i doktorgradsutdanningene.»

STIM-EU

Komiteen viser til at STIM-EU har som mål å stimulere til økt deltakelse av forskningsinstitutter i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling, samt å styrke samarbeidet mellom instituttene og næringslivet. I 2012 ble det 26 mill. kroner til stimuleringsstiltak for forskningsinstitutter i EUs rammeprogram. STIM-EU er et viktig virkemiddel for internasjonalisering av forskning og næringsliv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er glad for at regjeringen vil styrke STIM-EU som virkemiddel for internasjonalisering av norsk forskning og næringsliv. Disse medlemmer er kjent med at STIM-EU utløser en støtte på 6 pst. av prosjektets totale kostnader, og at typiske prosjekter som instituttsektoren er involvert i, får dekning fra EU for 75 pst. av de dokumenterte kostnadene. Disse medlemmer er kjent med at når et norsk institutt involverer en norsk bedrift i et forskningsprosjekt i EU, er det kvalifisert til å motta ytterligere 3 pst. av totalkostnadene fra STIM-EU.

Disse medlemmer mener det på sikt må være en målsetting at den samlede utbetalingen over STIM-EU dekker hele egenandelen til instituttet, og at bonusen for å «dra med» norske bedrifter i Horizon 2020 dobles fra dagens andel på rundt 3 pst. av total-kostnaden. Disse medlemmer er videre kjent med at Horizon 2020 vil omfatte mer næringsrettet randsoneaktivitet. Komiteen mener at randsoneaktivitet også bør omfattes av STIM-EU når Horizon 2020 starter.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser for øvrig til Høyres alternative statsbudsjett for 2013 der STIM-EU ble foreslått styrket med 40 mill. kroner.

2.11 Om forslagene i innstillingen

Komiteen viser til de ulike forslagene under punkt 3 og 4 nedenfor.

Hva angår forslag fremmet av mindretall under punkt 3, gjelder forslagene 1-24 nye forslag i innstillingen, mens forslagene 25-32 først ble fremmet i representantforslag, henholdsvis Dokument 8:57 S (2012-2013) for forslag 25-27, Dokument 8:58 S (2012-2013) for forslag 28-31 og Dokument 8:82 S (2012-2013) for forslag 32.

Hva angår utkast til vedtak i Stortinget under punkt 4, står komiteen enstemmig bak samtlige forslag, med unntak av forslag VII om valgforskning, som er fremsatt av regjeringspartiene Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for en bedre koordinering av den offentlige forskningspolitikken.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gi Norges forskningsråd i oppdrag å etablere ordninger som stimulerer flere ferske ph.d.-kandidater til å reise ut i årene rett etter avlagt ph.d.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om fremtidens maritime utdanning.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke den næringsrettede forskningen gjennom å øke bevilg-

ningene til Forskningsrådets program Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og andre bedriftsrettede satsinger.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det offentlige kan bruke sin bestillerrolle til å fremme og belønne innovasjon, og mulige modeller for og effekter av å sette innovasjon som et kriterium ved offentlige anskaffelser.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen, innen 2017, legge frem en plan for hvordan 3 prosent-målet for forskning skal nås innen 2030.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge et tidfestet forskningsmål til grunn for den nye langtidsplanen for forskning.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2015, legge frem forslag om rettighetsfesting av nærings-ph.d.-ordningen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede nærmere mulighetene for å innføre en «120 %-modell» for bedre å legge til rette for å kunne kombinere familieliv med en forskerkarriere.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen etablere en ordning der veletablerte forskningsinstitutter kan søke finansiell støtte for å kunne kvalifisere til statlig basisfinansiering. Støtten bør være av en slik størrelse og av en slik tidslengde at instituttet gis mulighet til å bli evaluert på et likeverdig grunnlag med institutter som allerede har slik finansiering.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen etablere en statlig stipendieordning som gir norske forskere mulighet til å forske og undervise ved fremragende utenlandske institusjoner, og en tilsvarende ordning for å trekke internasjonalt ledende forskere til Norge.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen foreslå å styrke Skattefunn-ordningen, gjennom å heve maksimalbeløpet knyttet til bedriftsintern og ekstern støtte, fjerne taket på timesats og utvide Skattefunn-ordningen til også å omfatte innovasjonsaktiviteter.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for hvordan insentivene for kommersialisering av forskningsresultatene kan styrkes og hvordan virkemiddelapparatet kan bidra til dette, samt utvide gaveforsterkningsordningen til også å gjelde kommersialiseringsaktiviteter.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge midler til nye stipendiatstillinger i forbindelse med statsbudsjettet for 2014.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen legge til grunn et minimumstall for opptrapping av rekrutteringsstillinger i langtidsplanen for forskning i tråd med rapporten «Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020», oppdatert med nye anslag.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen etablere egne stipend- og forskningsprogrammer for unge forskere under 35 år som særlig vektlegger nye og innovative ideer.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med startpakker av 5 års varighet for unge lovende forskere, som omfatter stillinger, utstyr, infrastruktur og driftsmidler etter mal av lignende europeiske ordninger.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 18*

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om å innplassere de 3-årige bachelorutdanningene i kategori D i finansieringssystemet.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 19*

Stortinget ber regjeringen tidfeste forskningsmålet om 3 pst. av BNP til 2020.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med utvidet statlig støtte for å rekruttere internasjonalt anerkjente utenlandske forskere til norske universiteter, høyskoler og institutter. Ordningen må utformes ubyråkratisk og være enkel å benytte for institusjonene.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Planen skal ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen bidra til en styrking av eksterne finansieringskilder for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen etablere en egen tilskuddsordning for innovative offentlige anskaffelser.

Forslag fra Venstre:*Forslag 24*

Stortinget ber regjeringen legge frem en helhetlig strategi for fremtidens høyere utdannings- og forskningssektor i Norge. Strategien må bidra til en avklaring av hvordan fremtidens utdanningssektor i Norge skal se ut, og bidra til en tydeligere spissing og kvalitetssatsing innen norsk høyere utdanning og forskning.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 25*

Stortinget ber regjeringen vurdere en samlokalisering av de maritime utdanningsinstitusjonene til regionale utdanningssteder knyttet til allerede eksisterende utdanningsinstitusjoner som i dag gir høyere maritim profesjonsutdanning.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal rammeplan, i forskrifts form, for høyere maritim profesjonsutdanning. Rammeplanen for maritim profesjonsutdanning bør samordnes med nasjonal rammeplan for ingeniørutdanning.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med næringen, utarbeide indikatorer for god maritim profesjonsutdanning.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å tilby avansert matematikk som valgfag i ungdomsskolen.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen sette karakteren tre i matematikk som krav for opptak til ingeniørstudiet.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen vurdere å flytte ingeniørstudiet opp til kostnadskategori D.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen styrke sivilingeniørstudiet, ved å øke kapasiteten og bedre studiestedenes infrastruktur.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen fremme en strategi for å styrke og løfte frem universitetsmiljøer i verdens toppen, der følgende tiltak inngår: en mer robust finansieringsordning med en konkurransepott som stimulerer til økt kvalitet, en struktur for sektoren som løfter de fremste fagmiljøene, og nye virkemidler som kan gjøre norske forskningsmiljøer til attraktive partnere i internasjonalt forskningssamarbeid.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen foreslå å øke investeringene i avansert vitenskapelig utstyr og annen infrastruktur for forskning slik at norske forskere får tilgang til utstyr av verdensklasse.

II

Stortinget ber regjeringen stimulere til økt konkurranse for å bidra til høyere kvalitet i norsk forskning, herunder styrke Forskningsrådets åpne programmer, særlig innen grunnforskning.

III

Stortinget ber regjeringen bidra til ytterligere internasjonalisering av norsk forskning gjennom tilknytning til det europeiske forskningsområdet ERA, full deltakelse i Horizon 2020 og utvikling av programsamarbeid med ledende forskningsnasjoner.

IV

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om studiekvalitet i høyere utdanning.

V

Stortinget ber regjeringen stimulere til mer forskning i næringslivet og sterkere samhandling mellom akademia og næringsliv.

VI

Stortinget ber regjeringen satse mer målrettet på internasjonalt fremragende forskningsmiljøer og universitetsmiljøer i verdenstoppen, etter modell av Global Centers of Expertise.

VII

Stortinget ber regjeringen opprette et valgforskningsprogram.

VIII

Meld. St. 18 (2012–2013) – om lange linjer – kunnskap gir muligheter – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 3. juni 2013

Marianne Aasen
leder

Tord Lien
ordfører

